Cygnus

en norsk farmasihistorisk skriftserie

Norsk Farmaceutisk Selskap gjennom 75 år

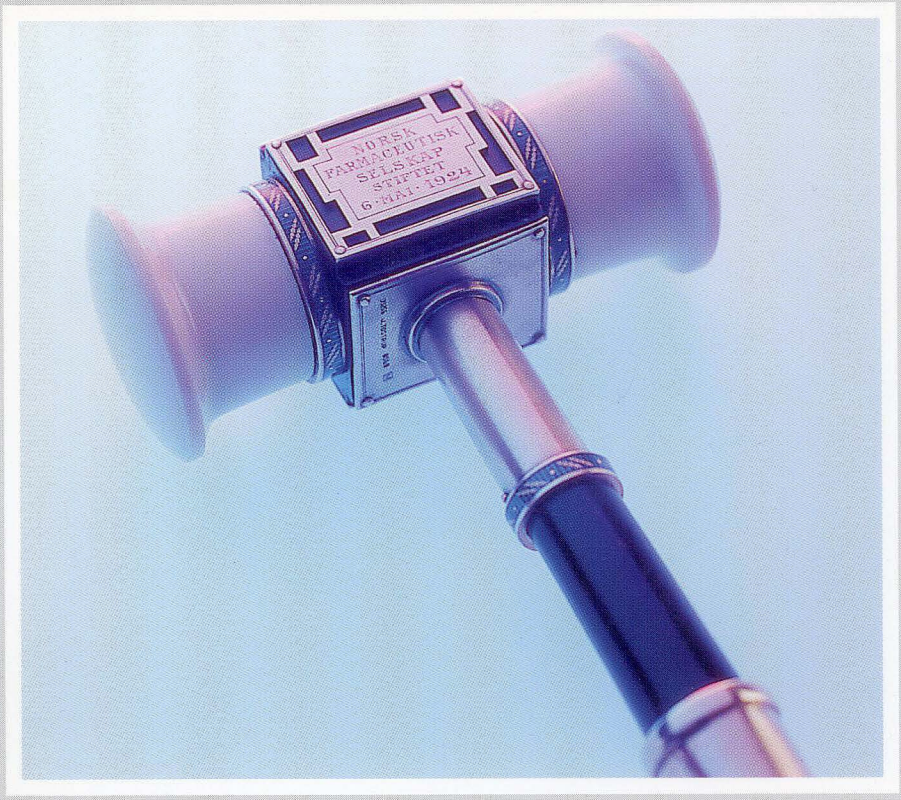

Hefte 3 - Oktober 1999

Innholdsfortegnelse

Norge etter 1. verdenskrig – 1920-årene 5

Norsk Farmaceutisk Selskap blir stiftet 10

Pionérårene 1924–1939
Organisasjonen finner sin form 15

Krigsårene 1939–1945
Selskapet eneste farmasøytiske forum uten nazistyre 22

Årene 1945–1955
Gjenreising og vekst 28

Årene 1955–1970
Konsolidering og samarbeid 32

Årene 1970–1985
Ny fag gir nye utfordringer 35

Årene 1985–1999
Samfunnsfagene gjør sitt inntog 38

Sammenfatning og vurdering 42

Litteratur 44

Bilag

Formenn, æresmedlemmer, innbudte og korresponderende medlemmer 45

Stipendier utdelt av Norsk Farmaceutisk Selskap 47

Norsk Farmaceutisk Selskaps Gullmedalje 50

Årboken og Meddelelser fra Norsk Farmaceutisk Selskap 51

Farmasiens dag (fra 1986 Farmasidagene) – programmer 1938–1999 52

Det giftige kors – Crux venenifera 55

Utgiver:

Cygnus forlag AS
c/o Norges Apotekerforening
Slemdalsveien 1
Postboks 5070 Majorstua
0301 Oslo
Telefon: 22 69 60 40
Telefax: 22 60 81 73

Hefte 3 – Oktober 1999
Redaktør: Bjørn Johannesen

Trykkeri: Print-AK AS, Oslo

Kan gjengis med referanse til kilden.

ISSN 0809-4039

Norsk Farmaceutisk Selskap gjennom 75 år

*Av Bjørn Johannesen**

*) Apotekereksamen 1951, dr.rer.nat. Würzburg 1959. Vit. ass., amanuensis/førsteamanuensis Universitetets farmasøytiske institutt 1952–73, dir. Norges Medisinalindustris Felleskontor 1974–84, rådgiver Statens legemiddelkontroll 1985–98.

Norge etter 1. verdenskrig

Vi befinner oss i året 1924. Det er 6 år siden 1. verdenskrig sluttet, og høykonjunkturen som skapte «jobbetid» med pengerikelighet, dyrtid og delvis vareknapphet er forbi. I stedet har vi fått deflasjon, bankkrise og en anstrengt valutasituasjon: ett engelsk pund koster kr. 32,60! En kikk på avisene gir oss bl.a. følgende overskrifter:

Douglas Fairbanks og Mary Pickford besøker Oslo og «blir mottatt av et menneskehav».

Lillebil Ibsen debuterer i «Kameliadamen».

Christian Skredsvig, Arne Garborg og Nils Kjær dør.

Over 5 mill. arbeidsdager går tapt på grunn av streik. Jernarbeiderstreiken avblåses etter 30 uker, havne- og transportarbeiderstreiken etter 25 uker.

Den første norske kringkastingsstasjon begynner sendingene med program hver 2. kveld. Publikum «får anledning til å bruke radiomottagerapparatene efter ansøkning mot en avgift av kr. 5».

Stortinget forkaster regjeringens forslag om opphevelse av brennevinsforbudet og statsminister Berge inngir sin avskjedsansøkning. Mowinckel danner regjering.

Kronprins Olav blir myndig og holder «en alvorstale» under middagen på slottet. Han blir ferdig med krigsskolen i september.

Sigrid Undset går offisielt over til katolisismen.

Kvinnelige akademikere holder verdenskongress i Kristiania med åpningstale av professor Kristine Bonnevie. Forøvrig taler Fridtjof Nansen og Halvdan Koht.

Nationaltheatret fyller 25 år og feirer jubileet med 3 festforestillinger.

1920-årene.

Store fremskritt i naturvitenskap og medisin – Stillstand i norsk farmasi – Brennevinsforbudet og dets følger – Nye lover gir grunnlag for ny optimisme.

En gjennomgang av de kjemiske og farmasøytiske tidsskrifter gir bud om at den fysikalsk-kjemiske forskning med bakgrunn i moderne atomteori er på rask fremmarsj. Forskere som Robinson og Ingold er i ferd med å bygge opp en kvalitativ elektron-teori. På det farmasøytisk-kjemiske område er Stoll allerede i gang med å klarlegge sekalealkaloidenes kjemi etter isoleringen av ergotamin i 1918. I 1924 – NFS's stiftelsesår – blir det første syntetiske kretsløpstimulerende middel – et nikotinsyrederivat – fremstilt av CIBA under navnet «Coramin». Forøvrig må 20-årene kunne karakteriseres som vitamine-

nes og hormonenes tiår. Etter at krystallinsk thyroxin var fremstilt av skjoldbruskkjertel i 1914, kommer vitaminene nå på løpende bånd: en pankreas-ekstrakt til bruk mot diabetes mellitus blir fremstilt av Banting og medarbeidere i 1922, og renfremstilt insulin kommer i 1927. Vitamin B 1 blir isolert av Jansen og Donath i 1926 og lever tatt i bruk peroralt mot perniciøs anemi. Firmaet Nyegaard & Co engasjerer seg sterkt i denne forskningen med tanke på et injiserbart leverpreparat. Farmakologien er på rask fremmarsj mot en rasjonell terapi, bygget på vitenskapelig erkjennelse. Den ledende norske farmakolog, professor P. E. Poulsson, som har internasjonalt ry og hvis lærebok i farmakologi er oversatt til en rekke språk, uttaler i 1917: «Vore lægemidler rekrutteres nu ikke eller yderst sjelden ved tilfeldige fund, men ved opbygning av substanser som har til hensikt ved hjelp av en kjemisk konstitusjon å frembringe en bestemt virkning» (1). Professor Poulsson skulle komme til å få avgjørende

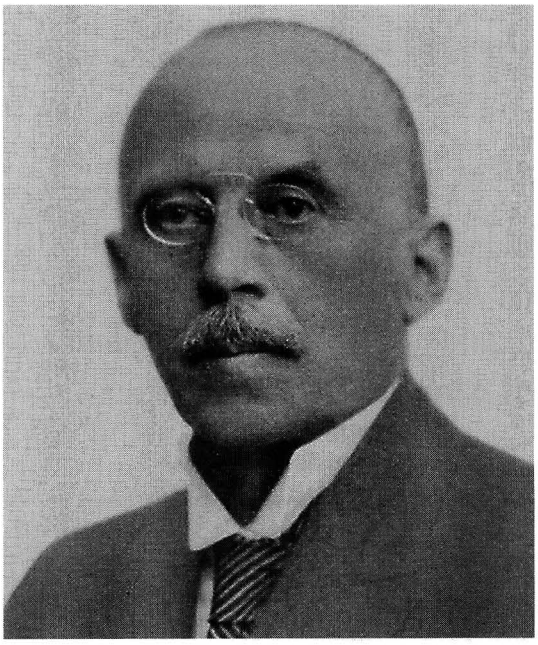

Dr. med. Poul Edvard Poulsson (1858–1935), professor i farmakologi ved Universitetet i Oslo 1895–1928

innflytelse også på den farmasøytiske undervisning i Norge og ble senere innvotert som selskapets første æresmedlem.

Hvordan sto norsk farmasi rustet til å møte denne utviklingen? Ikke imponerende godt, – det er et åpenbart misforhold mellom de vitenskapelige fremskritt og de faktiske forhold på legemiddelmarkedet. Leser man de farmasøytiske tidsskrifter, er redaktørene opptatt av bl. a. «kampen mot specialiteterne». Riktignok hadde «arcanaloven» av 1904 fjernet de rene humbug-preparater med ukjent sammensetning, men fortsatt er det en solid underskog av fabrikkfremstilte preparater som i sammensetning tilsvarer de gjengse apotekpreparater, men er forsynt med en viss kosmetisk «make-up» i form av fantasifulle pakninger og suggestive navn. Noen form for offentlig kontroll eller godkjennelse finnes ikke. I 1923 nedsatte Norges Apotekerforening en komite, bestående av professor Poulsson, apoteker Schei og byråsjef Faanes, for å komme med et forslag til en lovgivning som regulerer handelen med farmasøytiske spesialpreparater. I det 3. nordiske apoteker- og farmasøytmøte som ble holdt i Kristiania i 1924 refererer apoteker Schei forslaget til ny lov om farmasøytiske spesialpreparater (2). Forslaget ble en viktig del av forarbeidene til den lov som ble vedtatt av Stortinget i 1928 og ble grunnlaget for alle senere forskrifter og bestemmelser om fabrikkfremstilte legemidler i Norge. Dette er én av de ting som skjedde i 1924 og som åpenbart bidro til dannelsen av NFS.

En annen ting er bestemmelsen om kontroll av resepter på brennevin og sterkvin til medisinsk bruk. For å forstå denne er det nødvendig å gå litt inn på brennevinsforbudet og de spesielle forhold det skapte for norsk farmasi. Stortinget vedtok i 1917 en lov som ga regjeringen fullmakt til å innføre helt forbud mot fremstilling og omsetning av brennevin og

hetvin. Denne loven var et ledd i arbeidet med å sikre landets matforsyning under krigsforholdene: man ville hindre at korn og matpoteter ble brukt til fremstilling av sprit. Loven ble stilltiende akseptert av befolkningen som en nødsforanstaltning så lenge krigen varte. Da krigen sluttet, var imidlertid en ny folkebevegelse kommet på banen: avholdsbevegelsen. De første norske avholdslosjer ble stiftet i 1850-årene som en motvekt mot fyll og alkoholmisbruk som fulgte i industrialiseringens kjølvann. I 1870-årene utgjorde avholdsbevegelsen ennå en relativt fåtallig samling av idealister, men vokste i løpet av de følgende 50 år til en folkebevegelse med over 250 000 medlemmer, fordelt på Det norske Totalavholdsselskap (DNT) og Den Internasjonale Godtemplarorden (IOGT). Bevegelsen var spesielt sterk på Vestlandet og kom etterhvert til å dominere Stortinget, hvor de tynt befolkede strøk alltid har vært tallmessig overrepresentert. På Venstres valgprogram for 1918 sto et krav om å gjøre forbudet permanent. Da også arbeiderpartiene hadde et forbudsvennlig program, ble det etter valget et stortingsflertall for forbudet. Statsminister Gunnar Knudsen tok imidlertid ikke sjansen på å forlenge forbudet uten en rådgivende folkeavstemning (analog med dem vi i nyere tid har hatt om medlemskap i EF). Folkeavstemningen ble holdt i oktober 1919 og ga et klart flertall for forbudet: 489 660 for og 305 241 imot. En valgdeltagelse på 66,2% viste imidlertid at spørsmålet ikke sto i brennpunktet for velgernes interesse. Det «midlertidige» forbudet ble altså forlenget, til manges forbauselse. Forbudet omfattet både brennevin og hetvin, så det var ikke bare smaksopplevelsen som førte til at champagne ble «jobbetidens» favorittdrikk!

Det skulle imidlertid komme inn en rekke faktorer som bidro til å uthule forbudet. En av dem var salget av brennevin på resept. I årene 1920–21 opptrådte den såkalte «spanskesyken»: en ondartet influensaepidemi , ofte med dødelig utgang (i de nordiske land 2–4% av samtlige angrepne). Effektive legemidler fantes ikke, men både i folket og i medisinen var det en utbredt oppfatning at brennevin var et godt profylaktikum. Legene fikk i kraft av sin utdannelse rett til å forskrive alkohol «til medisinsk bruk» etter resept, og apotekene fikk en ny og uventet inntektskilde. Salget av «sykebrennevin» utgjorde i 1924 hele 39,2% av apotekenes totalomsetning (3). En rekke apotekere la seg opp betydelige formuer gjennom salget av brennevin, og mange lot seg friste til å ta opp elever i et antall som det under normale forhold ikke var behov for. Sosialdepartementet, som skulle godkjenne opptaket, kan i begynnelsen ikke ha vært klar over konsekvensene. I 1919 ble det tatt opp 68 elever, i 1920 86, i 1921 81. Men antall laboratorieplasser som sto til disposisjon for de studerende til apotekereksamen ved Universitetets kjemiske institutt lot seg ikke øke, og amanuensis Aagaard påpekte i NFT (4) at farmasøyter med medhjelpereksamen måtte påregne 4–5 års ventetid før de slapp til på det kjemiske laboratorium. Da departementet tok rev i seilene og reduserte det årlige opptak fra 81 (1921) til 20 (1922), var skaden allerede skjedd, og arbeidsledigheten blant farmasøyter ble et problem som etaten fikk slite med i mange år.

Det ble nemlig fort klart at forbudet måtte falle. Både misbruket av reseptforskrivningen, den stadig mer velorganiserte spritsmugling og en tiltagende hjemmebrenning førte til at selv avholdsfolket innså at det bar galt avsted. En ny reseptlov kom i 1924 og bragte det legale salget av brennevin gjennom apotekene radikalt ned, mens den illegale omsetning fortsatte. Det som bragte forbudet til endelig fall, var at det skapte forstyrrelser i handelsbalansen overfor utlandet. De såkalte «vinlandene» la tollsatser på norsk fisk som truet med å kvele eksporten, og hetvinsforbudet ble opp-

hevet i 1923. Det skulle gå ytterligere 4 år før brennevinsforbudet ble opphevet, forøvrig etter at regjeringen Berge falt på forslaget (i 1924). Da forbudet endelig ble opphevet etter en ny folkeavstemning i 1926 sto norske apotek tilbake med redusert fortjeneste, et overtallig personale og et sviktende kundegrunnlag. Det var i årene 1921 til 1925 opprettet 34 apotek, ofte på steder hvor det normalt var svakt økonomisk grunnlag for dem. Som en ekstra byrde, både for apoteknæringen og folk flest, kom den deflasjonspolitikk som ble drevet gjennom av Norges Bank ved dens nye sjef Nicolai Rygg.

En tredje faktor er Stortingsvedtaket av Lov om apotekereksamen av 1923. Denne loven var frukten av et komitearbeid som startet allerede 1912 med farmakologen professor P. E. Poulsson som formann. Inntil da hadde utdannelsen av apotekere bygget på Lov om farmasøyters utdannelse av 18.06.1884. Denne utdannelsen forutsatte middelskoleeksamen med latin og en minst 3-årig elevtid på apotek, som ble avsluttet med den såkalte medhjelpereksamen. Denne eksamen var ikke bundet til Universitetet, men ble bedømt av en eksamenskommisjon på 3 medlemmer: 1 lege og 2 farmasøytiske kandidater, hvorav minst 1 apotekinnehaver.

Noe organisert opplegg til forberedelse av denne eksamen forelå ikke fra det offentlige, men etaten organiserte selv et «medhjelperkurs», som ble ledet av farmasøytiske kandidater med lang erfaring. Den mest kjente var nok generalsekretær og senere apoteker H. M. Moa. Farmasøytene var ikke tilfreds med ordningen, som de mente slo tilfeldig ut og i praksis favoriserte barn av apotekere og leger. Etter bestått medhjelpereksamen måtte de eksaminerte farmasøyter ha minst ett års tjeneste som medhjelpere i apotek før de kunne komme inn på kursene som førte frem til apotekereksamen.

I motsetning til «medhjelperkurset» var den teoretiske og praktiske undervisning som førte frem til apotekereksamen, relativt fast strukturert. Denne undervisning var lagt under Universitetets kjemiske laboratorium og ble forestått av Universitetets beste lærerkrefter med professorene Goldschmidt og Bødtker i spissen for et lærerteam som talte både vitenskapelige og pedagogiske begavelser som senere professor Ellen Gleditsch og dr. O. W. Rambech. Undervisningen strakte seg over 3 semestere og ble avsluttet med apotekereksamen, som omfattet i alt 15 teoretiske og praktiske fag. Apotekereksamen var litt av et nåleøye og et godt eksamensresultat var også her avhengig av flittig arbeide og en dyktig manduktør.

Når behovet for en ny undervisningsordning presset seg frem, skyldtes det ikke bare at apotekene ble stadig mindre egnet til å drive praktisk opplæring, men også at Universitetets kjemiske laboratorium ikke hadde kapasitet til å utdanne både realkandidater, farmasøyter og medisinere. Det oppsto lange ventekøer, og behovet for et eget farmasøytisk institutt meldte seg for full kraft. Det skulle imidlertid ta lang tid før komitearbeidet resulterte i en lovproposisjon og enda lenger før proposisjonen ble til lov. Først 6. juli 1923 kunne Stortinget vedta Lov om apotekereksamen. Loven forutsatte at det skulle opprettes et eget farmasøytisk institutt som en del av Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo. Utdannelsen skulle bygge på examen artium og inndeles i 3 avdelinger, hvorav 1. avdeling skulle foregå ved Kjemisk institutt, 2. avdeling var praktikanttjenste ved ett av landets apotek, mens 3. avdeling var lagt til Farmasøytisk institutt. Stortinget hadde allerede i 1920 vedtatt at de nye bygningene for Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet skulle reises på Blindern, og Farmasøytisk institutt var den første av bygningene som

Utlysning av professorat i farmasøytisk kjemi. Annonseside fra Norges Apotekerforenings Tidsskrift 1924 (faksimile).

skulle komme til utførelse. I apotekavgiftsfondet var det penger til å finansiere både det farmasøytiske og en del av det kjemiske institutt.

Stortingsvedtakene sendte en bølge av optimisme og fremtidstro gjennom hele den farmasøytiske etat. Det ville bli behov for nye lærerkrefter, og norske farmasøytiske kandidater som hadde utdannet seg videre i utlandet fikk nå sjansen til akademiske lærerstillinger i Norge. I 1924 ble dr. phil. Peder Farup utnevnt til professor i farmasøytisk kjemi med foreløpig plikt til å delta i det forberedende arbeid med det nye institutt. I NAT uttrykker redaktøren, Johnny A. Brendel, sin tilfredshet med at saken endelig er bragt i havn og håper at det må lykkes ham «at faa lempet paa de værste mangler som vort undervisninsvæsen lider av nu i overgangstiden» (5). Farup ble medlem av såvel byggekomiteen som farmakopøkommisjonen og ble formann i komiteen for utarbeidelse av reglement for den farmasøytiske undervisning, men kom aldri til å *undervise* i farmasøytisk kjemi, da han allerede i 1931 søkte avskjed etter å ha blitt meddelt bevilling til å drive St. Hanshaugens apotek.

Norsk Farmaceutisk Selskap blir stiftet

En innbydelse som får rask respons – Det konstituerende møte – Det første styre

Det skjer altså flere ting i årene omkring 1924 som peker i retning av en nyorientering i norsk farmasi:

- utviklingen av nye legemidler som krever en spesialitetslovgivning bygget på dokumentasjon og kontroll
- en innskrenkning av det faglig ødeleggende brennevinssalg
- en ny studieordning som gjør farmasi til et universitetsfag med eget, farmasøytisk institutt.

Hvilke faglige sammenslutninger hadde norsk farmasi til å ta opp den nye tids utfordringer? Den første norske faglige sammenslutning av farmasøyter ble dannet i 1858 under navnet Den farmaceutiske Forening. Den hadde både apotekinnehavere og «tjenestgjørende farmaceuter» som medlemmer og la i de første årtier av sin eksistens størst vekt på å skape ordnede forhold omkring utdannelsen av farmasøyter og arbeidsforholdene generelt. I 1881 stiftet innehaverne av apotekprivilegiene Den norske Apothekerforening – fra 1912 Norges Apotekerforening – og fra 1908 gikk Den farmaceutiske Forening over til å bli en ren arbeidstagerorganisasjon for ansatte farmasøyter, fra 1914 under navnet Norges Farmaceutiske Forening.

Hver av foreningene utga sitt eget tidsskrift, som ved siden av å være rent medlemsblad forøkte å holde sine lesere orientert om den faglige utvikling. Foreningenes generalsekretærer var samtidig redaktører.

I no. 6 av Norges Apotekerforenings Tidsskrift for 1924 (6) finner vi en innbydelse til dannelse av et «Norsk Farmaceutisk Selskap». Det er redaktøren selv, cand. pharm. Johnny A. Brendel, som fører den i pennen i form av et sirkulære, datert 19. mars 1924 og utsendt til «en del kolleger i Kristiania som maatte antas at interessere sig for saken». Sirkulæret gjengis i sin helhet:

«De fleste av vor stands medlemmer vil sikkert ha følt savnet av et sted, hvor man fri for fagpolitik og andre bihensyn kunde møtes med kolleger fra vor etats forskjellige grener, for paa neutral grund at utveksle tanker om de for vort fag til enhver tid aktuelle spørsmaal av praktisk, videnskabelig, og gjerne ogsaa administrativ art.

Vor tidligere «Farmaceutisk Forening» var i sin tid et slikt møtested, og opfyldte ialfald delvis sin mission i den omtalte retning, indtil den i 1908 gik over til at bli en ren fagforening for tjenestgjørende farmaceuter.

Gjennem samtaler med kolleger fra de forskjelligste kanter av landet er jeg kommet til den opfatning, at tiden nu maa være inde til at realisere tanken om et slikt neutralt etatssamfund, hvor alle for vor stand interesserte farmaceutiske kandidater – mænd og kvinder – enten de nu er apotekere eller tjenestgjørende farmaceuter, enten de er knyttet til vor undervisning, driver videnskabelige studier, eller er knyttet til vor administration, vil kunne møtes i felles arbeide for den norske farmacis trivsel og fremgang – til gavn for vort fag og det samfund vi lever i- og til glæde og tilfredsstillelse for sig selv.

Hvis tanken – hvad jeg tror og haaber – vinder tilslutning, vil jeg derfor indby til dannelsen av et

«NORSK FARMACEUTISK SELSKAP»

hvis formaal kanske mest passende kan utrykkes i en indledningsparagraf i det nye selskaps lover omtrent saaledes:

«Norsk Farmaceutisk Selskap har til formaal at fremme utviklingen indenfor norsk farmaci; saavel videnskabelig som praktisk, samt at fremme samholdet mellem den farmaceutiske etats samtlige medlemmer. Formaalet søkes opnaadd ved avholdelse av regelmæssige møter med foredrag, meddelelser, referater, samt diskussioner, eventuelt ogsaa ved trykte meddelelser.»

Noget større ydre apparat skulde ikke være nødvendig for oprettelsen av et slikt selskap, og en aarskontingent paa f.ex. kr. 20,00 skulde for tiden være tilstrækkelig til at bestride de nødvendige omkostninger hvis tilslutningen blir nogenlunde rimelig, f.ex. ca. 100 medlemmer.

Hvis De i det væsentlige er enig i ovenstaaende betraktninger vil jeg være taknemlig for tilbakesendelse av vedlagte blanket i utfyldt stand. Saasnart et antal svar er indløpet skal jeg i tilfælde tilslutning tillate mig at indkalde til et forberedende møte av de i sakens gjennemførelse interesserte kolleger.

Paa forhaand har et stort antal kolleger uttalt sin tilslutning til forslaget om selskapets stiftelse.»

Med kollegial hilsen
J. A. Brendel

Sjelden er det i vår foreningsverden gått så kort tid mellom initiativ og resultat: allerede den 6. mai ble det innkalt til konstituerende møte etter at 48 av de 52 tilskrevne hadde erklært seg enige i opprettelsen, og i nr. 8 av samme tidsskrift finner vi referat fra det Konstituerende møte og Lover (7).

Brendels forslag til formålsparagraf og virksomhet (§§ 1–2) ble godkjent uten endringer og de øvrige paragrafer bare med små tilføyelser og strykninger (formålsparagrafen § 1 har vært uforandret siden stiftelsen). Etter at det reviderte lovforslag var enstemmig vedtatt, gikk man til valg på styre. Valgene ga som resultat:

Formann:
apoteker Ragnar Boyesen
Nestformann:
apoteker, dr. phil. Johannes Klaveness
Sekretær:
generalsekretær Johnny A. Brendel,
Norges Apotekerforening
Styremedlemmer:
professor, dr. phil. Peder Farup,
Universitetet i Oslo →

kontorsjef Andreas Jakobsen,
Medisinaldirektoratet
disponent Fredrik Steen,
Nyegaard & Co.

Varamenn:
dosent, dr. sci. h.c. Ellen Gleditsch,
Universitetet i Oslo
sekretær Einar Høigaard,
Medisinaldirektoratet
konsul, dr. phil. Enok R. Haugseth,
Bærums Drogeforretning

Hvem var så disse «for vor stand interesserte farmaceutiske kandidater» som Brendel omtaler? For de fleste finner vi utførlige biografiske opplysninger hos van der Lagen (8). Om Farup, Klaveness og Haugseth, som tok doktorgraden, førstnevnte i Göttingen, de andre i Bern, er det gitt ytterligere opplysninger av Bærheim Svendsen og Karlsen (9).

Ragnar Boyesen (1868–1948) tok medhjelpereksamen 1889 og apotekereksamen 1892. Han grunnla i 1894 den første norske norske fabrikk for farmasøytiske preparater, en bedrift som senere ble til A/S Apothekernes Laboratorium. Han tjenestegjorde senere ved flere hovedstadsapotek og var ansatt ved Rikshospitalets apotek 1903–14. Han fikk høsten 1914 bevilling til å opprette og drive Asker apotek, som åpnet i desember 1915 i nyoppført bygning. I 1923 fikk han bevilling til å opprette Ullevål apotek, som ble drevet som vanlig apotek med personlig bevilling og hadde kontraktsmessig eneleveranse av medisin til Ullevål sykehus og flere kommunale institusjoner. Han var formann i NFF 1909 og medlem av departementets takstkomite 1912.

Johannes Klaveness (1870–1947) tok medhjelpereksamen 1890 og apotekereksamen 1893. Høsten 1899 studerte han hos professorene Wille og Poulsson i Kristiania og reiste nyttår 1900 til Bern, hvor han studerte hos professor Tschirch og tok den filosofiske doktorgrad på avhandlingen «Studien über die Natal- und Uganda-Aloe». Han fortsatte sine studier i Berlin 1901–02 og deretter ved Universitetets farmakologiske institutt i Kristiania. Han deltok i utarbeidelsen av en innstilling til opprettelse av en farmasøytisk læreanstalt 1902–03 og ble i 1909 apotekvisitator. I 1911 fikk han i oppdrag av Justisdepartementet å utarbeide et forslag til opprettelse av et statsdepot for apotekenes forsyning av legemidler. I 1913 fikk han bevilling til å drive apoteket Trygg i Kristiania og ble i 1920 meddelt bevilling til apoteket Bien, som han innehadde til sin død. Klaveness var sensor både til medhjelpereksamen og apotekereksamen og var medlem av en rekke komiteer og utvalg, bl.a. byggekomiteen for Farmasøytisk institutt og Den faste farmakopøkommisjon.

Johnny Abrahamsen Brendel (1880–1947) tok medhjelpereksamen 1900 og apotekereksamen 1907. Han tjenestegjorde ved apoteket Nordstjernen, Kristiania 1908–15 og var kontorsjef i A/S Apotekernes Fællesindkjøp 1915–19. Han var nestformann i NFF 1909–12, formann 1913–14 og medlem av Statsmonopolkomiteen 1919. I 1920 ble han ansatt som generalsekretær i NAF og redaktør av NAT. I tillegg til sin stilling i NAF var han sekretær i Norges Urmakerforbund og redaktør av forbundets tidsskrift 1918–24 og generalsekretær i Det Skandinaviske Urmakerforbund 1918–28. I årene 1923–25 tok han initiativet til utgivelsen av verket «Norges apotek og deres innehavere» i samarbeid med daværende kontorsjef i Medisinaldirektoratet, senere apoteker K. L. Schei. Johnny A. Brendel innehadde en rekke tillitsverv innen den farmasøytiske etat og ble i 1938 innvotert som Norsk Farmaceutisk Selskap's første æresmedlem. (Hans sønn, cand. jur. & oecon. Leif A. Brendel gikk i sin fars fotspor og ble generalsekretær både i Norges Urmakerforbund og i Norges Apotekerforening.)

Norsk Farmaceutisk Selskaps Styre

1924–1926

Apoteker Ragnar Boyesen
Formann

Generalsekretær, cand. pharm. J. A. Brendel
Sekretær

Apoteker, dr. philos. J. Klaveness
Nestformann

Professor, dr. philos. og cand. pharm. P. Farup

Kontorchef, cand. pharm. O. A. Jakobsen

Disponent, cand. pharm. Fredrik Steen

Det første styre. Norsk Farmaceutisk Selskap, årbok 1924–1926 (faksimile).

Peder Farup (1875–1934) avla apotekereksamen i 1897 og studerte kjemi samtidig som han arbeidet på apotek i Oslo (1897–1901). Han fortsatte sine studier i kjemi i Berlin og Göttingen, hvor han tok doktorgraden i 1902. Han fortsatte sine studier hos professorene Nernst i Göttingen og Van't Hoff i Berlin. Han tok artium i 1904 og arbeidet hos professor Goldschmidt i Oslo inntil han ble amanuensis ved Metallurgisk laboratorium. Han ble i 1909 professor i anorganisk kjemi ved NTH i Trondheim, men forlot stillingen i 1918 av helsemessige grunner. Han ble professor i farmasøytisk kjemi ved Universitetet i Oslo i 1926 og var med i byggekomiteen for Universitetets nye bygninger på Blindern. Farup kom imidlertid aldri til å undervise ved Farmasøytisk institutt, idet han i 1931 søkte og fikk bevilling til å drive St. Hanshaugens apotek i Oslo. I NAT kom det leserinnlegg som både fordømte hans handlemåte (10) og forsvarte den (11). Det er imidlertid grunn til å tro at Farup var mer eller mindre «utbrent» av den kompliserte byggesaken og dessuten helsemessig svekket, idet han dør allerede i 1934. I sin nekrolog i Norsk Farmaceutisk Tidsskrift (12) skriver professor Jermstad at han er død «efter en lang og ubønnhørlig sykdom».

Ole Andreas Jakobsen (1879–1942) tok medhjelpereksamen 1899 og apotekereksamen 1901. Han drev egen engrosforretning i apotekvarer i Trondheim 1907–08 og bestyrte deretter Bærums Droge & Kemikalieforretnings Trondheimsfilial. Han ble sekretær i Medisinaldirektoratet 1921 og var kontorsjef fra 1922 til 1928, da han fikk bevilling til Sagene apotek, Oslo. Fra 1932 var han medlem av NAF's hovedstyre og ble samme år oppnevnt som medlem av «Skjønns- og forhandlingsnevnden for avløsning av salgbare apotekprivilegier.» Han utga i 1928 «Haandbok i Apoteklovgivningen», som ble et mønster for alle senere lovsamlinger på det farmasøytiske område («Norsk apoteklovgivning»).

Fredrik Steen (1895–1970) var sønn av grosserer Emil Steen, som grunnla firmaet Nyegaard & Co. Han tok medhjelpereksamen 1914 og apotekereksamen i 1916 og ble etter et år ved apoteket «Hjorten», Oslo, ansatt som assistent ved Universitetets kjemiske laboratorium. Han var i 1918–19 sekretær ved Statens Central for kjemiske stoffer , som var opprettet for å ta hånd om den vanskelige forsyningssituasjon som fulgte av verdenskrigen. Fra 1920 var han disponent for Nyegaard & Co. og Koren & Gedde A/S.

Ellen Gleditsch (1879–1968) tok farmasøytisk medhjelpereksamen høsten 1899 og apotekereksamen våren 1902 med beste karakter. I Norsk Farmaceutisk Etat 1902 er hun oppført som «manduktør», men allerede i 1905 er hun assistent ved Universitetets kjemiske laboratorium, senere universitetsstipendiat. Fra 1911 følger studieopphold i Paris hos madame Curie, og etter avsluttede studier ved Sorbonne fikk hun graden Licencié des sciences physiques (1912). Etter studieopphold ved Yale University (1913–14) ble hun kreert til æresdoktor ved Smith College, U.S.A. Fra 1917 var hun dosent og fra 1930 professor i kjemi ved Universitetet i Oslo inntil hun ble emeritert (1946).

Einar Høigaard (1882–1931) tok medhjelpereksamen 1900 og apotekereksamen 1903. Etter å ha tjenestegjort ved apotek i Hønefoss og Oslo var han i 9 år ansatt i Bærums Droge & Kemikalieforretning inntil han ble ansatt som sekretær i Medisinaldirektoratet i 1921 og etterfulgte O. A. Jakobsen som kontorsjef i 1928. Han døde i 1931, bare 49 år gammel. I Norsk Farmaceutisk Tidsskrift skriver redaktøren, Chr. van der Lagen, en vakker og meget personlig nekrolog (13).

Enok Ragnvald Haugseth (1879–1935) tok medhjelpereksamen 1900 og apotekereksamen 1902. Han tjenestegjorde ved forskjellige apotek i Nordnorge og Trondheim og startet i 1907 Wangs fabrikk i Trondheim. I årene 1909–12 var han ansatt i Farbwerke Hoechst i Frankfurt og studerte deretter i Strassbourg og Bern, hvor han tok doktorgraden hos professor Tschirch med avhandlingen «Zur Kenntnis der natürlichen Chrysazin-Derivate». Han var så ansatt ved universitetet i Budapest og vendte tilbake til Kristiania i 1918. I årene 1918–27 var han ansatt i Bærums Droge- og Kemikalieforretning og ble deretter utnevnt til apotekvisitator. Han var æresmedlem av den ungarske apotekerforening og var ungarsk visekonsul i Oslo i årene 1922–31.

Stiftelsen av Norsk Farmaceutisk Selskap gikk altså gjennom på rekordtid, og styret hadde fått representanter for alle de retninger innen faget som generalsekretæren regnet opp i sin innbydelse:

Brendel og Boyesen representerte organisasjonsarbeid og farmasøytisk praksis, Farup, Gleditsch og Klaveness forskning innen fysikalsk, anorganisk og organisk kjemi, Jakobsen og Høigaard sentraladministrasjon og lovverk, Haugseth og Steen farmasøytisk utviklingsarbeid og industriell farmasi.

Pionérårene 1924–1939.

Organisasjonen finner sin form – De første møter – Årboken – Gullmedaljen – Farmasiens Dag – Stipendiefondet – Tidsskriftet – Beredskap for krig

Det første ordinære møte ble holdt i Grand Hotel, rokokkosalen, den 6. november 1924. Det faglige program besto av et foredrag av professor Farup: «De farmaceutiske preparaters dispersionsgrad».

NAT (14) konstaterer i sitt referat at «Møtet var overmaade vel besøkt idet 33 damer og herrer var fremmødt», men går ikke nærmere inn på foredraget.

NFT (15) gir derimot et kort resyme av innholdet som viser at professor Farup var inne på et fagområde som senere skulle utvikle seg til et betydelig forskningsfelt, nemlig pulverteknologi. Farup hadde spesielle forutsetninger for å behandle dette emnet, da han i mange år hadde deltatt i utviklingen av en norsk pigmentindustri som konsulent for Titan Co. A/S. Ifølge referatet viste han «ved skemaer hvor smaa partikler man kunde avbilde ved mikroskopets hjælp, og likesaa de apparater man benyttet sig av ved undersøkelsen av de mest finfordelte stoffer, som man ikke længer kan bestemme ved et alminnelig mikroskop.» Han kom til slutt inn på de forskjellige stoffers finfordeling i forskjellige farmasøytiske preparater som f.eks. salver, suspensjoner og emulsjoner.

Etter møtet ble det servert smørbrød, og referenten konstaterer at «Alt i alt, selskapet hadde i sitt første møte en god start».

Det 2. ordinære møte fant sted en snau måned senere, 4. desember, med foredrag av professor dr. med. P. E. Poulsson: «Om vitaminer». Som nevnt innledningsvis var 1920-årene sterkt preget av vitaminforskningen, og både dagspressen, vittighetsblader og revyscener behandlet emnet. Tidsskriftene bringer ikke noe resyme av foredraget, men opplyser at 50 medlemmer var til stede, noe som selv idag ville bli karakterisert som et godt fremmøte. Professor Poulsson nøt stor anseelse som fremragende farmakolog og var dessuten den som fremfor noen hadde arbeidet for at farmasien skulle få status som universitetsfag, noe farmasiens utøvere visste å verdsette ved å innvotere ham som selskapets første innbudte medlem.

Norsk Farmaceutisk Selskap gikk altså inn i sitt 2. driftsår med økende oppslutning, og møtene som fulgte, kom med relativt korte mellomrom. I begynnelsen er det selskapets egne medlemmer som står for de fleste av foredragene, således er det dr. Ellen Gleditsch som holder foredrag i tilknytning til generalforsamlingen 27. januar 1925: «Radium og mineralernes alder basert på deres indhold av radium».

I møtet 5. mars holder apotekvisitator, dr. A. Jahnsen et foredrag med praktisk tilsnitt: «Planleggelse og indredning av et tidsmessig apotek», mens møtet 2. april byr på en utenlandsk gjest: professor dr. W. Pauli fra universitetet i Wien, som har som emne: «Der Aufbau der anorganischen Kolloide». Man blir slått av hvor aktuelle foredragene er, – det er ofte grunnleggende kjemiske emner som blir behandlet av foredragsholdere som befinner seg i forskningsfronten.

På møtet 15. oktober holder dr. Finn Kolle foredrag med tittelen «Litt om mikrokemiske reaktioners anvendelse i apoteket.» Finn Kolle hadde tatt sin doktorgrad hos professor Tschirch i Bern og skulle senere bli den første professor i farmakognosi ved Universitetets farmasøytiske institutt.

Den 11. november holder amanuensis Thekla Resvoll foredrag med lysbilleder om «Et ophold paa Java». Dr. philos. Thekla Resvoll underviste farmasistudentene i botanikk og var ekspert på norske fjellplanter. Foredragets tittel viser at hun også var internasjonalt orientert, idet hun et halvt års tid arbeidet i den berømte botaniske hagen Buitenzorg på Java.

Den 16. desember er det igjen professor Farup som er i ilden. Denne gang er emnet for hans foredrag «Det vordende farmaceutiske institut», og dette emnet er så stort og viktig at han fortsetter foredraget i det neste møte, som blir holdt 25. mars 1926.

I mellomtiden har selskapet holdt sin 2. generalforsamling (25. februar), som vedtar et forslag om utgivelse av en årbok. Denne årboken er idag vår viktigste kilde for opplysninger om selskapet i de første 14 år etter stiftelsen. Her finnes, foruten selskapets lover og referater fra alle generalforsamlinger og ordinære møter, også fortegnelse over samtlige medlemmer, samt gjengivelser av de fleste foredrag som har vært holdt i selskapet. Disse er særtrykk av NAT, som har publisert foredragene. De første 4 årbøker innledes med fotografier av styrets medlemmer.

Årsberetningen for 1928 viser at selskapet har 133 betalende medlemmer. Dette mener styret er for lite og setter i 1929 i gang en vervekampanje etter initiativ fra selskapets nyvalgte formann Johnny A. Brendel. Også her skjer det i form av et sirkulære til de kolleger som ennå ikke er medlemmer av selskapet. Her viser styret til forholdene i Sverige, hvor søsterselskapet «Farmaceutiska Föreningen» teller *omtrent samtlige* svenske apotekere og farmasøyter som medlemmer. For å gjøre medlemskapet mer tiltrekkende for kolleger

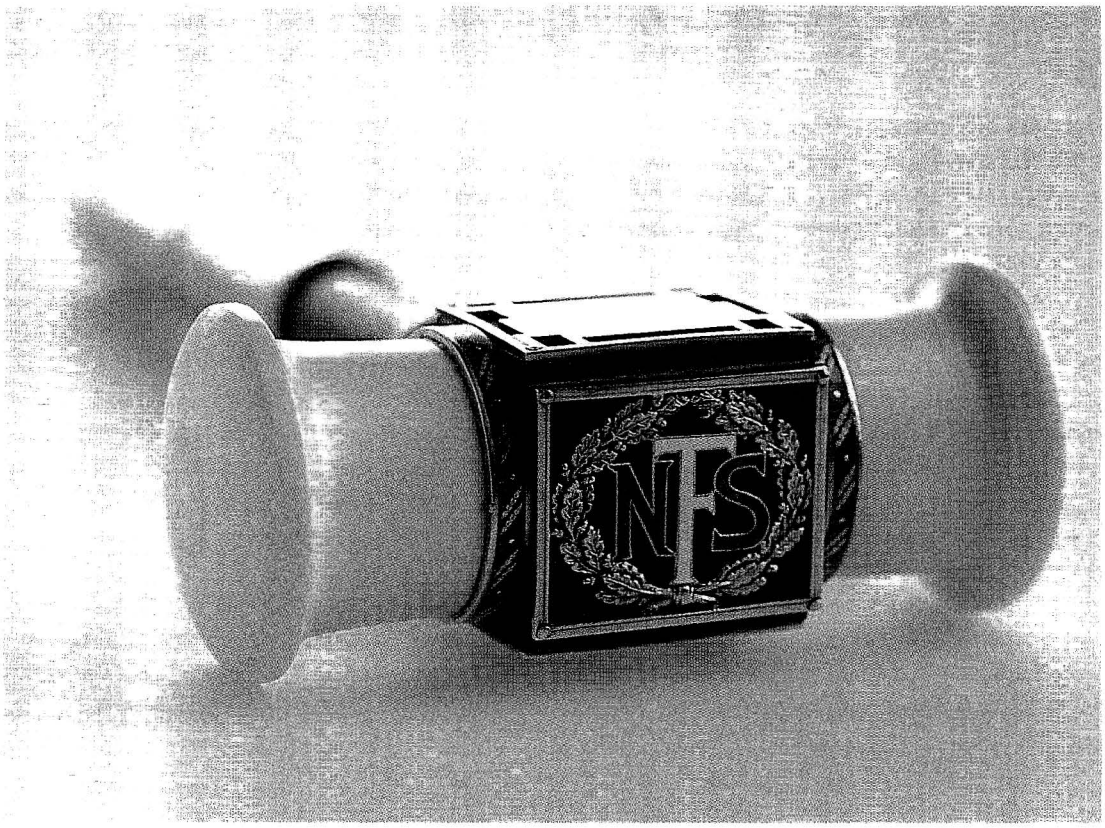

Formannsklubbe, utført av hoffjuveler J. Tostrup 1931.

utenom Oslo og omegn opererer man nå med en redusert kontingent (kr. 10,–) for disse medlemmer, og alle skal få årboken fritt tilsendt.

Vervekampanjen gir åpenbart resultater, for på det 22. ordinære møte 7. mai, som samtidig markerer selskapets 5-årsjubileum, opplyser formannen at medlemstallet er øket til 193. Han opplyser samtidig at gravearbeidene for det nye farmasøytiske institutt på det nærmeste er ferdige og at grunnstenen snart kan nedlegges. Kveldens foredrag er en orientering om instituttets bygning og innredning ved professor Farup. Formannen fremsetter forslag om å innstifte en gullmedalje for besvarelsen av en oppstilt prisoppgave eller «for særlig fremragende virksomhet for selskapets formaal.» Dette blir i styremøte 7. juni besluttet forelagt generalforsamlingen, og en komite blir oppnevnt for å utarbeide statutter. Styret beslutter samtidig å melde selskapet inn i Fédération Internationale Pharmaceutique (FIP).

Året 1929 avsluttes med et julebord med kåseri av rettskjemiker C. Bruff: «Hvorledes man kan bli en stor kjeltring». Det foreligger dessverre intet referat av selve kåseriet, men foredragsholderen høstet langvarig bifall «idet han anbefalte forsamlingen å ta lærdom av kåseriet», hvordan det nå måtte tolkes.

I generalforsamlingen 25. februar 1930 fikk styret enstemmig «bemyndigelse til av de rentemidler som innkommer av de på særskilt

konto førte kontingentinntekter for de livsvarige medlemmer å avsette det nødvendige beløp til utdeling av Norsk Farmaceutisk Selskaps gullmedalje». Reglene som den nedsatte komite hadde utarbeidet, ble likeledes enstemmig vedtatt. En oversikt over de personer som er tildelt Gullmedaljen er gitt i et eget kapittel.

I selskapets møte 1. april var det 2 foredrag. Det første ble holdt av professor Farup: «Ekstraksjon av droger og alkaloidfremstilling ved elektrolytisk overføring». Det var ifølge innbydelsen «bygget på egne arbeider med egen apparatur.» Det foreligger dessverre intet referat av dette foredraget. Det gjør det derimot av det neste, som ble holdt av den nyutnevnte professor i farmasi, dr.phil. & pharm. Axel Jermstad og hadde tittelen «Av opiumets historie». Jermstad var allerede før 1930 en internasjonalt anerkjent ekspert på opium og opiumsalkaloider, et emne som skulle beskjeftige ham så lenge han levde. I det nevnte foredraget behandlet han emnet historisk fra Homers tid og frem til den 2. internasjonale opium-konferanse i Haag 1912. Professor Jermstad skulle bli en av selskapets trofaste støttespillere, og både han selv og hans elever leverte verdifulle bidrag til årboken og det senere tidsskrift.

I tilknytning til generalforsamlingen 22.02. 1933 holdt professor Ellen Gleditsch foredrag om «Atomsprengning i og utenfor laboratoriet», – et emne som i det kommende tiår skulle bli mer aktuelt enn noen av de tilstedeværende var klar over.

Selskapets 10 års-jubileum ble feiret 7. mai 1934 med festmiddag på Ekebergrestauranten, som sto ferdig i 1929 og med sin funksjonalistiske stil representerte noe nytt i norsk

Gullmedalje, utført av gravør Rui 1933.
Tekst advers: Societas Pharmaciae Norvegica – Anno MCMXXIV condita.
Tekst revers: Dat labor opes, dat scientia honores (arbeid gir fortjeneste, vitenskap ære).

arkitektur. Formannen ga i sin festtale et kort resymé over selskapets utvikling og konstaterte at selskapet «har dog – mange onde spådommer til tross – gjennem den tilslutning det har fått gjennem disse 10 år bevist sin eksistensberettigelse. Det har, som hensikten var, vist seg å være samlingssted for utøverne av farmasiens mange grener». Han nevner videre at selskapets gullmedalje er innstiftet, og at de først oppsatte prisoppgaver venter på sin løsning. Det heter videre i referatet at «styret hadde latt prege noen medaljer i sølv i den hensikt å la medlemmer, der som styremedlemmer eller på annen spesiell måte har vist selskapet sin interesse, få et varig minne om dette sitt arbeide.» Det offisielle referat gir ingen opplysninger om hvem som fikk disse medaljene, og i brev av 12. mars 1935 protesterer 10 navngitte medlemmer mot utdelingen, som etter deres mening savner hjemmel i selskapets lover. De anmoder styret «om på Selskapets førstkommende ordinære møte å fremkomme med en fortegnelse over de medlemmer som er tildelt denne medalje og opplysning om hvorvidt medaljen eventuelt er blitt eller vil bli utdelt også efter jubileet».

Styret behandlet saken i møte 2. april og avviste å redegjøre for saken på et vanlig medlemsmøte, da den etter lovene hørte hjemme på generalforsamlingen. Derimot besluttet styret å tilstille selskapets medlemmer en nærmere redegjørelse, hvor samtlige tildelinger ble oppgitt. Av denne fremgår det at det dreier seg om en minnemedalje og at styret «anser seg fullt berettiget til å disponere de nødvendige midler uten på forhånd å forelegge saken for en generalforsamling.» Med denne redegjørelsen ble det ro om saken, men noen sølvmedaljer er aldri senere blitt utdelt.

På møtet 3. juni holdt dr.philos. N. H. Moxness foredrag «Om vannstoffets isotoper og tungt vann», antagelig som et oppfølging av professor Gleditsch's foredrag om atomsprengning året før. Igjen blir man slått over hvordan selskapet føler tiden på pulsen.

Møtet den 25. oktober har et heller dystert emne. Professor Bjarne Samdahl gir en «Kort oversikt over den kjemiske krig, med særlig henblikk på apotekerens opgaver ved beskyttelse av den civile befolkning». Det er ikke bare stridsgassene professor Samdahl tar opp i sitt foredrag, men vern av sivilbefolkningen i krig i vid forstand. Han finner at farmasøyter kan bli viktige ressurspersoner i dette arbeidet og kunne tenke seg at det ble dannet en gruppe innen selskapet som utdannet seg spesielt på området. Forslaget førte senere til dannelsen av «Den frivillige farmasøytiske luftverngruppe», som faktisk besto helt til 1959 (!).

På generalforsamlingen 13. mars 1936 blir Norsk Farmaceutisk Selskaps gullmedalje utdelt for første gang. Prisvinneren viser seg å være cand. pharm. Olaf Weider, som fikk medaljen for avhandlingen «Om betydningen av kjennskapet til vannstoffionekonsentrasjonen og om de forhold hvorunder denne gir seg til kjenne under det daglige arbeide i apoteket.» Arbeidet er gjengitt i sin helhet i årboken 1933–37. Etter møtet var det musikk av Farmasøytisk Orkesterforening, hvor forøvrig prisvinneren spilte fiolin.

I det neste ordinære møte er det igjen professor Gleditsch som holder foredrag, denne gang om «Nedbrytning og opbygning av grunnstoffer». Hun forutsier her både anvendelsen av radioaktive isotoper i medisinen og oppdagelsen av transuranene, som ennå ikke var påvist, men som hun regnet med ville komme.

På generalforsamlingen 03.02.1937 ble grosserer, cand.pharm. Arne Ørvig valgt inn i styret. Ørvig drev egen agenturforretning i Oslo

og skulle bli en av selskapets støttespillere gjennom en årrekke. Han hadde samme år i samarbeid med professor Samdahl gått i spissen for dannelsen av den ovenfor nevnte luftverngruppe og var selskapets representant i denne så lenge den bestod.

På generalforsamlingen 17.02.1938 takket Johnny A. Brendel av etter 14 år i styret, derav 9 som formann. Han ble på selskapets stiftelsesdag 6. mai innvotert som selskapets første æresmedlem. Som ny formann valgtes disponent Fredrik Steen, Nyegaard & Co.

I styremøte 18. mai besluttet styret «å forsøke å instituere en *Farmasiens dag* i tiden omkring studenterfestlighetene i Oslo den 5. september», og styret bemyndiget formannen, disponent Steen, og grosserer Arne Ørvig til å forberede planene. Avsnittet «omkring studenterfestlighetene i Oslo» er senere strøket i referatet, men forklarer mye av bakgrunnen: man ville gi også de farmasøytiske kandidatene anledning til å feire septemberdagene. I 1938 manglet flertallet av norske farmasøytiske kandidater examen artium, og Universitetet kunne ikke anerkjenne dem som akademiske borgere, til tross for at de vitterlig hadde studert og tatt sine eksamener ved Det kongelige Fredriks Universitet. Skulle de feire sine eksamener, måtte dette skje i egen regi.

Etter at alle farmasøyter etterhånden ble akademikere, mistet tidspunktet sin symbolske betydning og arrangementet ble til slutt flyttet til senere på høsten.

Innbydelsen til Farmasiens dag gikk ut i tidsskriftene «til alle som har avlagt norsk apotekereksamen». I tillegg hadde styret innbudt en rekke autoriteter med sosialministeren, statsråd Oscar Torp, i spissen. Det var imidlertid ikke alle man ville ha med. I innbydelsen, som var undertegnet av formannen Fr. Steen, heter det: «Da det har vært tvil om hvorvidt man kan ta sine damer med eller

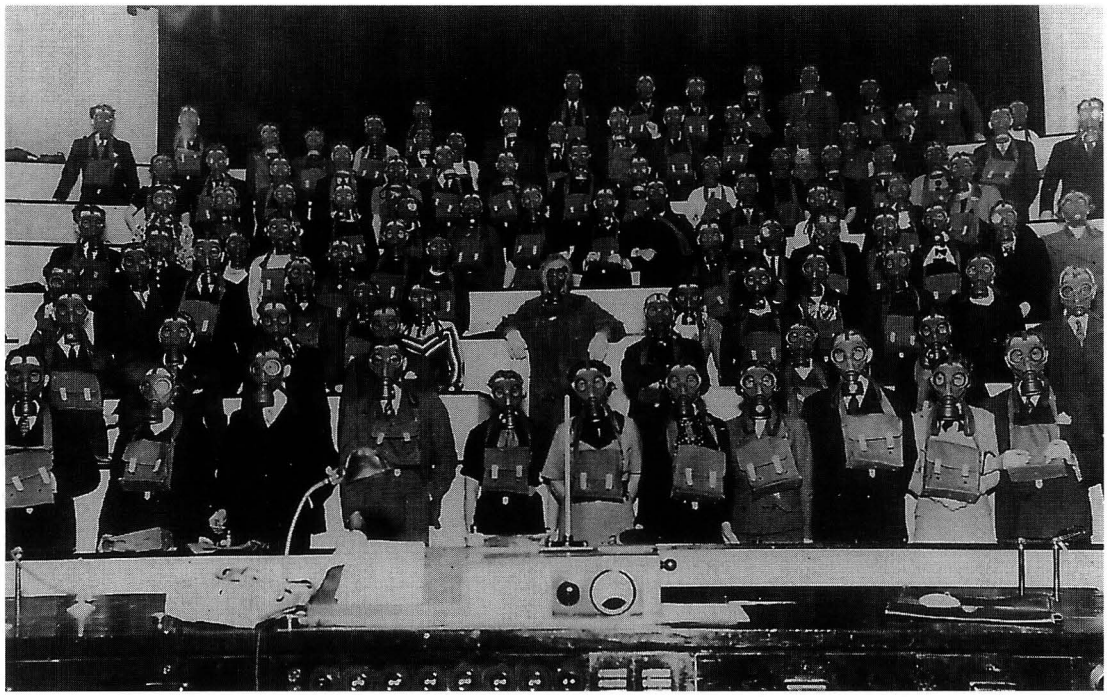

Den frivillige farmasøytiske luftverngruppe (opprettet 1937) i Store auditorium, Farmasøytisk institutt.

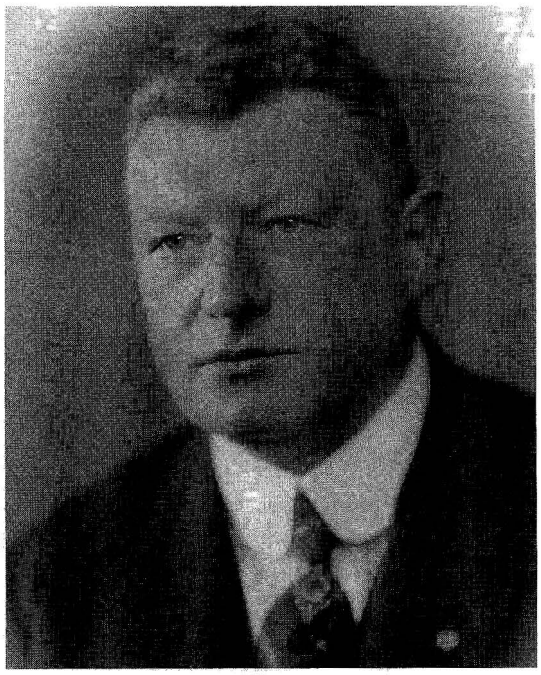

Johnny A. Brendel (1880–1947).
Formann 1924 og 1929–1937. Æresmedlem 1938.

ikke på middagen, skal jeg opplyse at det ikke er anledning hertil, med mindre disse selv har avlagt apotekereksamen. – – – Til festmøtet er imidlertid også pårørende hjertelig velkommen.» (16)

Farmasiens dag blir utførlig referert i NAT (17). Dagen ble innledet med festmøte i Ingeniørenes hus og åpnet med musikk av Farmasøitisk orkesterforening. Deretter fulgte prolog, forfattet av Arne Ørvig og lest av skuespiller Johan Hauge. Prologen er gjengitt i sin helhet i referatet og viser at forfatteren hadde lyriske evner med sans for både metrikk og metaforer. Etter tale av formannen var det foredrag av professor Bjarne Samdahl: «Farmasiens sosiale oppgaver idag.» Så fulgte utdeling av Bang & Tegner & Co.'s reisestipendium – kr. 500 – til provisor O. Østby, Trondheim, og festmøtet ble avsluttet som det begynte: med musikk, denne gang en marsj, tilegnet Farmasøytisk orkesterforening og komponert av dens dirigent Groth-Hansen.

Festmiddagen ble holdt i Hotel Bristol, en tradisjon som har holdt seg frem til idag. Årboken 1937–38 bringer et fotografi (18), som viser at det er heller trangt mellom bordene i hotellets festsal: hele 150 mennesker har man klart å få plass til. Det ble holdt en rekke taler, og statsråd Torp takket for maten, «idet han også takket for at han hadde fått anledning til å delta i denne kameratfest hvor han hadde følt seg vel hjemme».

Referenten beretter at «festen fortsatte i den beste stemning med dans og kollegialt samvær til en god stund inn i den gryende dag.»

Året 1938 gikk ut med en viktig beslutning: Styret vedtok i møte 8.12. å utgi et tidsskrift fra og med januar 1939. Grosserer Ørvig hadde tilbudt seg å fungere som redaktør «inntil videre», og tidsskriftet skulle utkomme med et nummer a minst 16 sider pr. måned og tilstilles medlemmene gratis. Som navn på tidsskriftet ble foreslått «Norsk Tidsskrift for Farmasi», men da samme navn var brukt som en heller ambisiøs undertittel på studentenes tidsskrift «Veneficus», kunne postverket ikke godta det. Tidsskriftets navn ble derfor endret til «Meddelelser fra Norsk Farmaceutisk Selskap».

Det skulle vise seg at den første Farmasiens dag foreløpig ble den eneste. Den neste var planlagt til samme tid året etter, men utbruddet av 2. verdenskrig førte til at styret avlyste hele arrangementet. I ettertid kan dette se ut som en overreaksjon, – Norge var ikke i krig og det var hverken matmangel eller reiserestriksjoner. Men styret mente åpenbart at man nå hadde alvorligere ting å tenke på, noe de følgende år til fulle skulle bekrefte. Det er derfor naturlig å avslutte første kapittel med året 1938, som representerte det siste «normale» år i førkrigstidens Norge.

Krigsårene 1939–1945

Selskapet eneste farmasøytiske forum uten nazistyre – Økende medlemstall og kulturell knoppskyting – Bergens krets blir stiftet – Prisoppgaver med tanke på gjenreising – Farmasøytisk oppfinnsomhet, krisemetoder og surrogater – Mangel på møtelokaler lammer virksomheten

Året 1939 gikk inn med generalforsamling 31. januar. Det første ordinære møte 21.02. var viet et foredrag av prof. Baggesgaard-Rasmussen, København, om bestemmelse av morfin i opium, mens det neste, 21.03. hadde en annen utenlandsk foredragsholder: professor J.Büchi, Zürich, som hadde gitt sitt foredrag tittelen «Ueber neuere galenische Arbeiten». Begge foredrag blir gjengitt i sin helhet i «Meddelelser» (19, 20) og professor Büchi innledet med en meget anerkjennende omtale av det nye farmasøytiske institutt i Oslo. Professor Büchi hadde levert grunnleggende bidrag til utviklingen av den galeniske farmasi, og hans ord ble lagt merke til.

I styremøte 12.06. besluttet man enstemmig å motta et tilbud fra Farmasøytenes Idrettsforening om å overta foreningens orden «Det giftige kors» (Crux venenifera). Et forslag til statutter for ordenen ble også enstemmig vedtatt. Med ordenen fulgte kunstferdige diplomer, og det fremgår tydelig av disse at ordenen har sitt opphav i Idrettsforeningen: mellom doriske søyler ser man skigard og granskog, – et typisk Nordmarksmotiv, ikke ulikt utsikten fra Farmasøythytta.

Som nevnt ovenfor, ble Farmasiens dag avlyst, men den normale møtevirksomhet fortsatte, og alle foredrag ble publisert i Meddelelser. Desembernummeret byr på et norsk originalarbeid, idet A. Jermstad og B. Fretheim (Hagness) publiserer et eksperimentelt, galenisk arbeid over fremstilling og undersøkelse av suppositorier (21).

Året 1940 blir sterkt preget av krigen, som allerede har nådd vårt naboland Finland.

Det blir satt i gang en aksjon for å få barn av finske kolleger evakuert til Norge, og det blir satt i gang en innsamling av penger til dette formål. Foredraget på årets første ordinære møte blir holdt av produksjonssjefen ved A/S Vinmonopolet, og emnet er «Sulfitsprit», et produkt som farmasiens utøvere skulle bli godt kjent med i årene som fulgte.

Det neste møte har professor Knud O. Møller, København, som foredragsholder, og emnet er «Farmakoterapeutiske tradisjoner kontra rasjonell terapi.» Til møtet var det innbudt flere gjester, bl.a. professor Klaus Hansen og medisinaldirektør Karl Evang.

Sistnevnte deltok i diskusjonen etter foredraget og fremhevet foredragsholderens kamp mot uvederheftig reklame. Møtet skulle bli det siste under tilnærmet normale forhold.

I styremøte 28. juni besluttet man å anmode Farmaceutiska Föreningen i Finland om å stille det beløp som gjensto av «Finlandshjelpen» til disposisjon for støtte til norske kolleger eller deres etterlatte som var kommet i økonomiske vanskeligheter på grunn av begivenhetene etter 9. april, – en anmodning som raskt ble etterkommet.

Etter en telefonkonferanse 12. september heter det at «På grunn av mørkleggingen blev besluttet at man inntil videre ikke holder møter».

Denne beslutningen ble imidlertid ikke overholdt, da selskapet skulle vise seg å bli den eneste farmasøytiske organisasjon som ikke ble overtatt av de nye makthavere.

I referatet fra styremøte 8.11. heter det at «man besluttet å avholde et enkelt julemøte med foredrag av prof. dr. med. Klaus Hansen og prof. dr. pharm. B. Samdahl og med evt. kunstnerisk underholdning.» I styremøte 26.11. blir det imidlertid besluttet at foredragsmøtet skal utgå «da man har fått flere henvendelser fra medlemmene med anmodning om at julemøtet holdes som vanlig med damer.»

Den *virkelige* grunn kan like gjerne være at professor Klaus Hansen viste seg å være medlem av N.S. Dette kan ikke alle ha vært klar over høsten 1940, men noen må ha visst beskjed. Innen det medisinske fakultet ble professor Hansen en av «minister» Skanckes støttespillere og arbeidet aktivt for å bli kvitt enkelte brysomme motstandere. Han ble ved rettsoppgjøret i 1946 fradømt sitt embete.

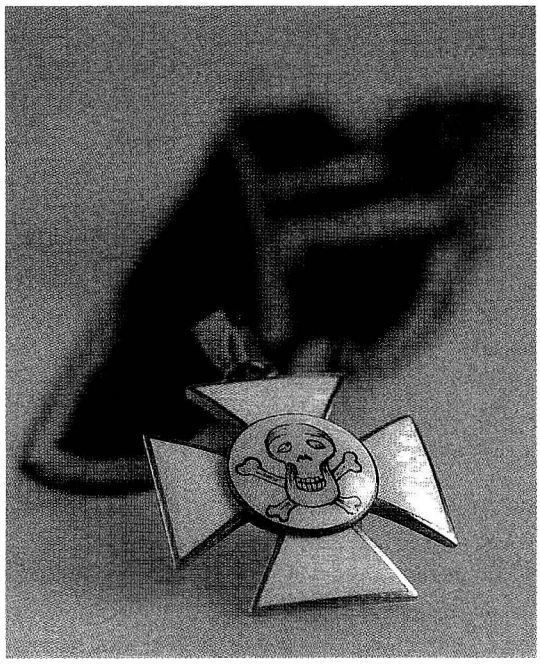

Crux venenifera – Det giftige kors. Ridderkors med ordensbånd.

I 1941 skjedde det en knoppskytning i selskapet, idet Bergens krets av NFS ble stiftet 20.01. med disponent Henry Joløff som formann og provisor Inge Johannesen som sekretær. Formannen i NFS, Fredrik Steen, deltok i møtet. Kretsen holdt sitt første møte 21.03. med foredrag av professor Rolf Nordhagen: «Gamle klosterhager». I møte nr. 2 var det foredrag av professor Bjørn Trumpy: «Den kosmiske stråling».

Generalforsamlingen 28. januar vedtok lovforandringen som hjemler opprettelsen av kretser og valgte grosserer Arne Ørvig til formann etter at Fr. Steen hadde frasagt seg gjenvalg. Steen ble hyllet for sin innsats som hadde ført til økning i medlemstallet og bedring av økonomien. Farmasiens dag var innstiftet og tidsskriftet var begynt på sin 3. årgang. Selskapet var igjen begynt å holde regelmessige møter.

Emnene for møtene tar etter hvert preg av tiden man gjennomlevet. I møtet 18.03. holdt driftsbestyrer S. Jansen, De norske Gjær- og Spritfabrikker foredrag om «Fremstilling av forgjær av sulfittavlut», og i møtet 6.05. redegjorde professor Samdahl for en «krisemetode» han selv hadde utarbeidet for rensing av peroksydholdig eter.

Møtene var godt besøkt og ble som vanlig avsluttet med smørbrød, på tross av en rasjonering som begynte å bli merkbar.

En omvisning i Nyegaard & Co.'s nye fabrikkanlegg i september ble imidlertid avsluttet med sild, øl og dram, noe som får referenten til å bli nesten lyrisk.

I styremøte 16. september ble det referert brev fra Oslo Sparebank med opplysning om

at kr. 10 000 av selskapets midler, anbragt i 5% Norges Hypotekbanklån av 1930 var trukket ut til innfrielse pr. 1.10.41. Det ble vedtatt at formann og viseformann skulle komme med forslag til anbringelse av pengene. I styremøte 15.10. ble det fremsatt forslag om kjøp av tomt nr. 113 av Langodden i Bærum – 1,8 mål – til en pris av kr. 6000 pr. mål. Kjøpet ble enstemmig bifalt etter at styret hadde besiktiget tomten.

Årets nestsiste møte var viet «Planleggelse av apoteklokaler», og foredragsholder var apoteker dr. Carl Stousland. Foredraget tok åpenbart sikte på de mange apotek som måtte bygges opp igjen etter krigen, og referatet av den påfølgende diskusjon opptar 3 sider i «Meddelelser» (22). Selve foredraget ble også trykket (23) og gir et interessant bilde av en tid som bød på store utfordringer.

Julemøtet 18.12. later til å ha vært usedvanlig vellykket. Formannen pekte i sin tale spesielt på den store tilslutning til selskapet, ikke minst fra de yngre kandidater, noe som lovet godt for fremtiden. Møtet bød også på musikalsk underholdning, idet en trio fremførte apoteker Johs. Thaulows trio i B-dur, op. 8 for fiolin, cello og klaver. Forøvrig opplyser referatet at «på grunn av den langt fremskredne tid blev aftenens foredrag utsatt til en senere anledning», og «møtet ble avsluttet med at de tilstedeværende reiste seg og sang «Gud signe Norigs land» til den gamle, kjente melodi» (Kongesangen).

I styremøte 20.02.1942 ble det besluttet å utlyse en prisoppgave: «Gi forslag til innredningsplan for et middelstort norsk apotek etter nutidens krav:» Året 1942 skulle forøvrig vise seg å bli et turbulent år for selskapet. I styremøte 18.03. ble det referert «skriv» fra Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet som meddelte at papirforbruket for tidsskrifter måtte skjæres ned til 50% av tidligere forbruk. «Meddelelser» måtte følgelig utkomme med redusert sidetall. Medlemstallet var imidlertid fortsatt stigende og nærmet seg nå 400.

I september skjedde det dramatiske ting som også skulle få følger for NFS.

Etter «statsakten» på Akershus hvor Vidkun Quisling ble innsatt som «ministerpresident» for et kabinett N.S.-«ministre» begynte en masseflukt fra alle fag- og yrkesorganisasjoner. Grunnen var en frykt for at det skulle kalles inn til et «riksting» som ville omdanne Norge til en korporativ stat og bringe landet inn i krigen på tysk side.

Utmeldelsesaksjonen nådde også NFS. I styremøte 25.09. ble det referert en anonym skrivelse med oppfordring om å melde seg ut av selskapet (skrivelsen er ikke å finne i selskapets protokoll). Styret fant at den lov som ble nevnt i skrivelsen (Lov av 20.08.1942 om foreninger m.v.) ikke kunne gjelde Norsk Farmaceutisk Selskap og beslutte å sende samtlige medlemmer et rekommandert brev med følgende ordlyd:

«Til medlemmene! Som følge av en skrivelse utsendt fra anonymt hold er der til styret i NFS innkommet flere henvendelser fra medlemmer med mere eller mindre betingede utmeldelser. Under de foreliggende forhold finner styret å måtte henstille på *det innstendigste* til de medlemmer som har innsendt sine utmeldelser å *trekke disse tilbake skriftlig straks* av hensyn til de alvorlige konsekvenser utmeldelsene kan innebære såvel for den enkelte som for styrets medlemmer.»

Brevet er undertegnet av samtlige styremedlemmer.

Det viste seg etter frigjøringen at utmeldelsesaksjonen var satt i gang av formannen selv etter henvendelse fra Hjemmefrontledelsen for å markere oppslutning om den alminnelige flukt fra organisasjonene. Hele saken er et godt eksempel på et fenomen som ofte opptrer under totalitære regimer: man *sier* én ting

og *gjør* det stikk motsatte! For *selskapet* var det viktig å solidarisere seg med medlemmene av de organisasjoner som ble «kuppet» av de nye makthavere. For *styret* var det åpenbart viktig å ha ryggen fri i forhold til myndighetene og samtidig markere at NFS var en fag*vitenskapelig* og ikke en fag*politisk* organisasjon.

Resultatet var i alle fall at selskapet fortsatte sin virksomhet gjennom hele krigstiden uten innblanding fra myndighetenes side helt til krigshandlinger og mangel på møtelokaler gjorde den umulig. Selskapets møter ble kjærkomne anledninger til å møtes og utveksle nyheter og rykter, og eventuelle NS-medlemmer ser ut til å ha holdt seg borte. Den etterhvert vanskelige forsyningssituasjon førte til en forenkling av den selskapelige virksomhet. Etter møtene ble det servert *medbragte smørbrød*, mens det ikke ser ut til å ha vært mangel på drikkevarer.

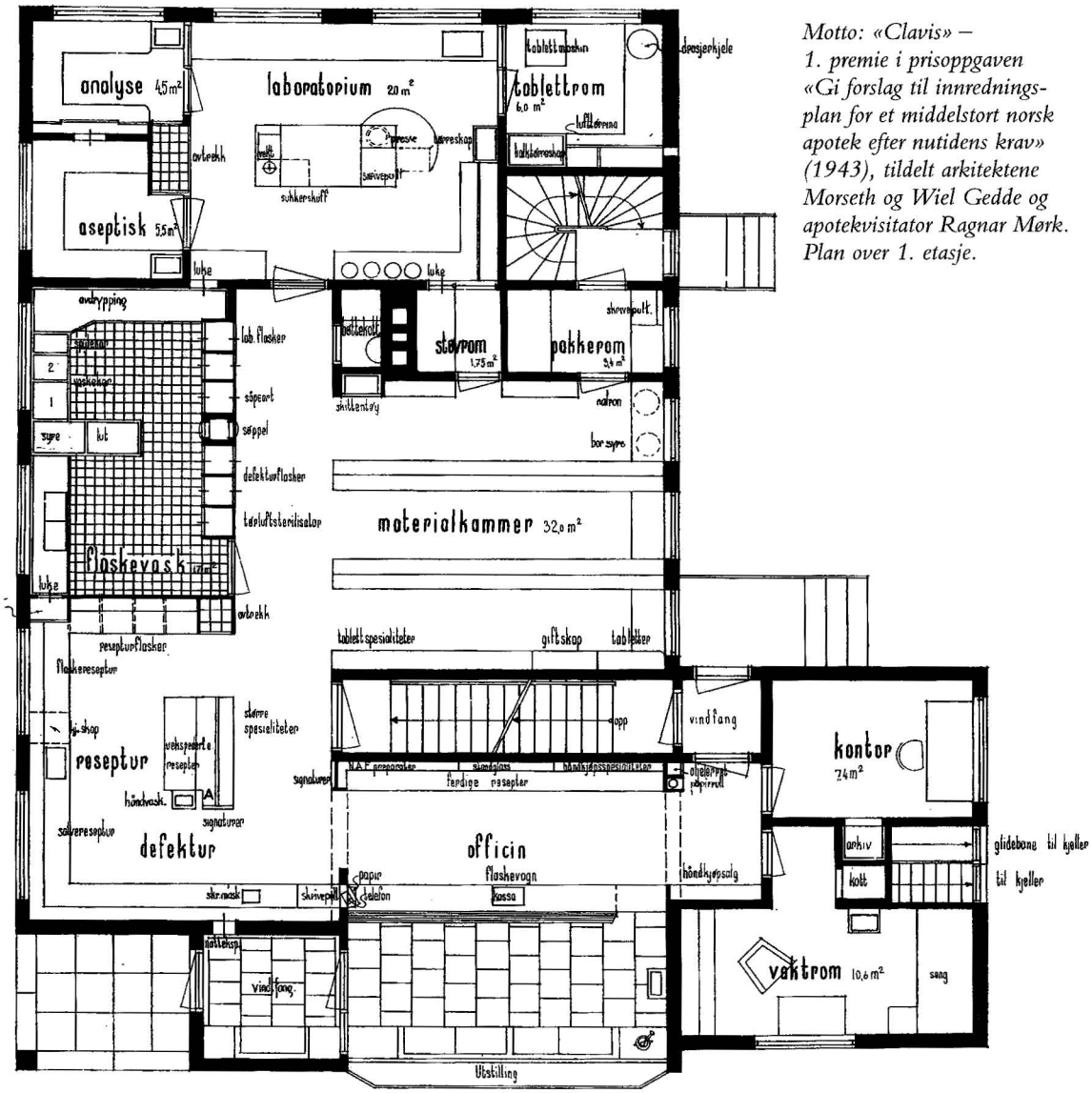

Motto: «Clavis» – 1. premie i prisoppgaven «Gi forslag til innredningsplan for et middelstort norsk apotek efter nutidens krav» (1943), tildelt arkitektene Morseth og Wiel Gedde og apotekvisitator Ragnar Mørk. Plan over 1. etasje.

Plan over 1. etasje. 1 : 100

Det skjer også en kulturell knoppskytning med basis i selskapet i de materielt magre år: det dukker opp både en mannlig sang-dobbelkvartett under navnet Comedian Pharmacists og et Farmasøytisk Mannskor. Begge sangkor opptrådte på julemøtet på Farmasøytisk institutt 16.12.1942 og høstet stor applaus.

I styremøte 14.01.1943 ble det referert brev fra formannen i Bergens krets med forespørsel om fritagelse for å holde generalforsamling. «Som forholdene ligger an er det vanskeligheter ved i det hele tatt å holde møter» heter det i brevet. Formannen svarer at statuttene bare bestemmer at «generalforsamling holdes på årets første møte», uansett når dette måtte bli, og at utsettelsen er innen statuttenes ramme.

Det er kommet 3 besvarelser av prisoppgaven om apotekplanløsning, og beømmelseskomiteen forelår at alle besvarelser premieres.

Vinnere er:

1. premie: Motto «Clavis»
   arkitektene Morseth og Wiel Gedde
   og apotekvisitator Ragnar Mørk
2. premie: Motto «Recipe»
   arkitekt A. Drake og
   cand.pharm. Arne Bull
3. premie: Motto «Non omnibus aegris
   eadem auxilia conveniunt»*)
   arkitekt Ole Øvergaard og
   apoteker dr. Carl Stousland

Prisvinnerne presenterte sine utkast i et medlemsmøte, og referatet fyller 40 sider av «Meddelelser» (24). Utkastene ble også utgitt i bokform (25) og skulle få stor betydning for gjenreisingen og moderniseringen av norske apotek i etterkrigsårene.

I møtet 8.04. holdt professor Jermstad foredrag «Om erstatninger for offisinelle droger og preparater», – et bevis på at forsyningssituasjonen begynte å bli vanskelig.
Noe julemøte med påfølgende servering ble det ikke holdt dette år.

I 1944 var selskapet 20 år, og jubileet skulle normalt vært markert med en festlig sammenkomst. Forholdene innbød imidlertid ikke til dette, og generalforsamlingen 28.01. kunne bare registrere at «styret vil søke arrangert møter utover våren, men på grunn av de usikre møteforhold må medlemmene eventuelt være forberedt på at innkallelse kan skje med kort varsel.» Selskapets eiendom Langodden i Bærum ble beslaglagt av Wehrmacht, – nærheten til Fornebu gjorde det nødvendig.

Et alvorlig samfunnsproblem var de mange tragedier som skyldtes bruk av metanol som beruselsesmiddel, og styret vedtok å stille 450 særtrykk av professor Samdahls artikkel «Rask påvisning av metanol» (26) til disposisjon for «Metanolkomiteen», som var opprettet av Vitenskapsakademiet og Norsk Kjemisk Selskap.

I styremøtet 6.12. blir det referert 21 innmeldinger, og medlemstallet er kommet opp i 451. Protokollen forteller at «Man diskuterte berammelse av generalforsamling 1945. Da det for tiden ikke kan skaffes passende lokaler til den tid man vanligvis holder årets første møte, ser man seg tvunget til å utsette dette inntil videre.»

Slik avsluttes virksomhetsåret 1944, og flere møter blir det ikke så lenge krigen varer.

Da det neste styremøte avholdes, er det fred i Norge.

*) De samme hjelpemidler passer ikke for alle syke.

Farmasiens dag 4. september 1945. Formiddagsmøte i Universitetets gamle festsal. (Foto: Råger)

Farmasiens dag 4. september 1945. Festsouper i Grand Hotel, Rokokkosalen. (Foto: Råger)

Årene 1945–1955.

Gjenreising og vekst – Store fellesmøter om vitenskapelige nyvinninger – Nye kretser blir stiftet – De første sommerkurs – En ny kategori farmasøyter? – Kveldskursene, begynnelsen til en organisert etterutdannelse – Festskrift til professor Jermstad

Det første styremøte i et fritt Norge ble holdt 6. juni – dagen før kong Haakons tilbakekomst – og styrets første beslutning var å sende et telegram til H. M. Kongen med følgende tekst:

«Norsk Farmaceutisk Selskap sender sin ærbødige hyldest og hilser landets Konge velkommen hjem». Videre besluttet styret å ekskludere alle medlemmer av N.S. og andre som hadde vist en unasjonal holdning.

Den 21.ordinære generalforsamling ble holdt i Vitenskapsakademiet 26.06. og Farmasiens Dag 4. september med faglig møte i Universitetets gamle festsal og festsouper i rokokkosalen, Grand Hotel, om aftenen. Det faglige møte ble innledet og avsluttet med musikk av Farmasøytisk orkesterforening og sang av Farmasøytisk mannskor. Formannen ga i sin velkomsttale en bred fremstilling av de oppgaver norsk farmasi var stilt overfor, fremfor alt gjenreisingen av de ødelagte apotek og en økning av rekrutteringen. Andre problemer som forlangte en løsning, var en tilfredsstillende avlønning av det vitenskapelige personale ved Farmasøytisk institutt, ikrafttredelse og utvidelse av den 5. norske farmakope og opprettelse av et permanent farmakopelaboratorium. Han slo ellers til lyd for «en felles, moderne utformet simplicia – farmakopø for de nordiske land. De enkelte land kunne så selv utgi sine composita-monografier».

Hovedforedraget ble holdt av kontorsjef i Medisinaldirektoratet Lauritz Schmidt og hadde som emne «Vår medisinforsyning i krigstiden og etterkrigstiden». Bang & Tegner & Co.'s reisestipendium, som ikke hadde kunnet bli utdelt i krigsårene, var hvert år blitt fornyet og satt inn på konto og kunne nå tildeles 2 praktiserende farmasøyter: provisor Anders Tennøe og sekretær Arne Bull med kr. 1500 på hver. Økningen i stipendiebeløpene ble muliggjort ved en anonym gave. Disse «anonyme gaver» dukker av og til opp når selskapet trenger penger, og det er grunn til å tro at den anonyme giver er formannen selv, grosserer Arne Ørvig.

Festsouperen ble holdt for 250 gjester med statsråd Oftedal og helsedirektør Evang i spissen. Etter måltidet var det ordenspromosjon i «Det giftige Kors», og «– dansen gikk over tilje til den lyse morgen» ifølge referatet.

Det 102. ordinære møte ble holdt 3.10. som fellesmøte med Det norske Medicinske Selskab og Oslo indremedicinske forening i Kapt. W. Wilhelmsen & frues bakteriologiske institutt. Foredragsholder var Sir Alexander Fleming og emnet «Penicillinets oppdagelse og utvikling». Referatet sier at «Det fullsatte auditorium lønnet professoren med begeistret bifall», og møtet har opplagt vært et av de store i selskapets historie.

På det 104. ordinære møte 21.11. innledet provisor Tor Christiansen til diskusjon om «Apotekdriftens fremtidsutsikter», og referatet går over flere sider i «Meddelelser» (27).

Det er tydelig at foredragsholderen bevisst

hadde valgt en provoserende form og utløste en livlig diskusjon blant tilhørerne. Det hadde samlet seg atskillig aggresjon gjennom krigsårene, da det var lagt lokk på alle meningsytringer, og det er ikke unaturlig at noe av denne nå kom til uttrykk.

I styremøte 27.03.1946 ble selskapets gullmedalje tildelt cand. pharm. Arne Bull for besvarelse av oppgaven «Gi forslag til løsning av det økonomiske spørsmål i forbindelse med anlegg og modernisering av landets apotek». Betegnende for den knapphet på materialer som kjennetegnet de første etterkrigsår er styreprotokollens opplysning om at «Han vil på årsmøtet 6. mai bli tildelt en forgylt sølvmedalje, som ved leilighet ombyttes med en gullmedalje.»

Møtet 9.04. i Ingeniørenes hus var også et fellesmøte med de samme foreninger som gikk sammen om møtet med Fleming, samt Norsk Farmakologisk Selskap og Norsk Kjemisk Selskap. Her var det foredrag av Dr. Edward Abraham, Oxford University, om «Penicillinets kjemi». Dr. Abraham var en av Flemings medarbeidere som hadde vært med på å utvikle fremstillingen av penicillin i industriell skala. Foredraget samlet over 200 tilhørere.

I styremøte 30.04. besluttet man «å undersøke nærmere muligheten for et fordelaktig salg av selskapets tomt på Langodden», og i styremøte 12.08. forelå det bud på tomten.

Det var innhentet uttalelse fra Prisnemnda i Bærum, som opplyste at man ikke hadde anledning til å forlange høyere pris enn den som ble betalt ved kjøpet i 1941. Styret vedtok likevel at tomten skulle selges, og en vesentlig del av kjøpesummen ble stående i tomten som et garantert pantelån til 3,5% rente og 10 års løpetid. I ettertid kan man spørre om dette var «et fordelaktig salg», men det økonomiske klima i Norge var i 1946 preget av streng prisregulering og en finansminister som regnet med økonomiske nedgangstider. Boligbygging forekom nesten ikke i det sydlige Norge, da alle tilgjengelige materialer gikk til gjenreisingen nordpå.

I styremøte 12.08. refereres brev fra anonym «provisor» datert 4. juli, «hvorved fremsendtes kr. 1 000,– som grunnlag for opprettelse av «Norsk Farmaceutisk Selskaps stipendiefond til fremme av norsk farmasøytisk vitenskap.» Styret mottok gaven med takk og vedtok å sette beløpet inn på særskilt konto i Oslo Sparebank.

Farmasiens dag ble feiret 4. september med en festsouper i rokokkosalen, Grand Hotel.

I tilknytning til Farmasiens dag ble det avholdt et foredragskurs ved Farmasøytisk institutt over aktuelle emner. Kurset strakte seg over 3 formiddager og hadde 170 deltagere. Dette var begynnelsen til de sommerkurs som senere skulle utvikle seg til en organisert farmasøytisk etterutdannelse.

På høsten 1946 ble det stiftet 3 nye kretser av selskapet:

Sørlandets krets (stiftet 22.09), formann provisor J. Svensson,

Telemark og Larvik krets (stiftet 27.10.), formann apotekbestyrer Trygve Feilberg, og

Trøndelag krets (stiftet 15.12.), formann disponent Leif Schanche.

Selskapets medlemstall var pr. 31.12.46 øket til 494.

1947

Det 113. ordinære møte 21.02. var et fellesmøte med Norsk Farmakologisk Selskap, Oslo indremedisinske forening og Oslo gynekologiske forening. Foredragsholder var professor dr. Ernst Rothlin hvis emne var «On the state of the pharmacology of the alkaloids of ergot.» Foredragsholderen hadde som farmakolog samarbeidet med professor Arthur Stoll om isoleringen og konstitusjons-

oppklaringen av sekalealkaloidene. I mai kom professor Stoll selv til Oslo og ga 15.05. en forelesning ved Universitetets farmasøytiske institutt med tittelen «Ergot and its specific principles». Norsk Farmakologisk Selskap og Norsk Kjemisk Selskap var medarrangører, og 200 tilhørere overvar møtet, som ble avsluttet med selskapelig samvær.

På møtet 26.03. innledet professor Samdahl til diskusjon om en eventuell ny undervisningsordning. Dette var første gang spørsmålet om en ny kategori farmasøyter ble bragt på bane, den kategori som senere skulle få betegnelsen reseptarer. Innlegget førte virkelig til diskusjon, og misnøyen med den nye, interskolære praktikanttjenesten kom klart til uttrykk. Det var her apoteker Moa kom med en uttalelse som senere ofte skulle bli sitert: han ville heller overlate sitt apotek til en «gammel medhjelper» enn til en ny kandidat. Både foredrag og diskusjon er gjengitt i «Meddelelser» (28). Det skulle ta tid før professor Samdahls ide ble til virkelighet, men i 1960 vedtok Stortinget Lov om reseptarutdanning, og de første reseptarer fikk sine vitnemål i 1962 (29).

I tidsrommet 20.08.–3.09. ble det holdt et sommerkurs for apotekere og farmasøyter ved Farmasøytisk institutt. Kurset ble arrangert i fellesskap med NAF, NFF og diskusjonsklubben Laboremus og besto av forelesninger og praktiske øvelser. I øvelsene deltok 45 kolleger, mens forelesningene ble fulgt av et større antall.

Farmasiens dag 04.09. med souper i Grand Hotel for120 deltagere satte et naturlig punktum for kursene.

1948

Av foredrag som ble holdt i 1948 skal spesielt nevnes ingeniør I. Furuholmen: «Om elektronmikroskopet» (17.02.), mag. scient. Søren Laland: «Om binyrebarkhormonenes kjemi» (16.03.) og helsedirektør Karl Evang: «Verdens helseorganisasjon» (15.10.).

Sommerkurset ble arrangert i tidsrommet 23.08.–04.09. med ca. 40 deltagere i de praktiske kurs.

1949

Årsberetningen forteller om 6 ordinære møter inklusive julemøtet. Oppslutningen om møtene er vekslende (20–46 deltagere), men et festmøte med souper i anledning av selskapets 25-års stiftelsesdag 6. mai samlet 78 deltagere.

Sommerkurset måtte avlyses på grunn av manglende deltagelse. Til gjengjeld ble det holdt 2 aftenkurs: 17.03.–1.04 og 27.04.–13.05. (47 deltagere).

I styremøte 15.12. ble det referert brev fra Arne Ørvig med ønske om å fratre som redaktør av «Meddelelser» f.o.m. 1.01.1950.

Som ny redaktør oppnevnte styret avdelingssjef Elias Reite.

1950

Til generalforsamlingen forelå det forslag fra valgkomiteen til nytt styre. Den uttredende formann, grosserer Arne Ørvig, hadde bestemt frabedt seg gjenvalg, og som ny formann foreslo komiteen grosserer Harald Barfod.

På møtet 13. april ble Arne Ørvig enstemmig valgt til æresmedlem. I samme møte holdt dr. Karl Closs foredrag om «Nyere antibiotika». De øvrige 4 foredrag spente over et område fra «Isotoper som sporhunder i medisin og kjemi» (dr. E. Føyn) til «Stjernenes utviklingshistorie» (prof. S. Rosseland).

Det ble ikke holdt noe sommerkurs dette året, og et tillyst aftenkurs ble avlyst p.g.a. manglende deltagelse.

1951

På mange måter ser det ut til at selskapet nå er kommet over sin ekspansjonsperiode og over i roligere farvann. Medlemstallet har sta-

Arne Ørvig (1893–1972). Formann 1941–1949. Æresmedlem 1950. Her med ordensprotokollen mens Chr. van der Lagen blir tildelt Storkorset av Det giftige kors (1970). Ellers sees fra v.: H. Enger, A. Nordal, Nic. Aa. Sverre, A. Pedersen, M. Gundersveen, L. Schmidt, T. Feilberg, A. Trøsthem.

bilisert seg omkring 460. Det holdes 5–7 møter i året + generalforsamling, tidsskriftet utkommer med 12 nr. i året og Farmasiens dag feires med en festsouper med god deltagelse. Kursvirksomheten tar seg imidlertid opp igjen og viser ny vekst.

I vårsemesteret 1951 blir det holdt et foredragskurs med i alt 12 forelesninger, fordelt på 6 kvelder, om diverse aktuelle emner fra medisin, farmasi og personalforvaltning. Det siste er noe nytt, men skal komme til å utgjøre en viktig del i farmasøytisk etterutdannelse.

I 1952 holdes det 10 foredrag, fordelt på 6 kvelder, hvor også juridiske og økonomiske emner blir trukket inn.

I 1953 er det et kombinert teoretisk-praktisk kurs som holdes, og emnene er alle hentet fra analytisk kjemi. Kurset går over 6 kvelder og hver kursdag innledes med en forelesning. Etter en pause fortsetter man med apparatforklaring med lysbilder. Deretter går man over til demonstrasjoner og praktiske øvelser. På generalforsamlingen 18.03. blir selskapets gullmedalje tildelt provisor Eivind Christiansen for besvarelsen av oppgaven «En undersøkelse over vann og de krav som bør stilles til vann ved fremstilling av legemidler, med særlig henblikk på legemidlenes holdbarhet.» Arbeidet er publisert i «Meddelelser» (30) og er interessant, både fordi det er et pionerarbeid, også i internasjonal sammenheng, og

fordi størsteparten av det eksperimentelle arbeid er utført i et apoteklaboratorium av en apotekarbeidende farmasøyt.

I 1954 består kveldskurset av 12 forelesninger, fordelt på 6 kvelder, og omfatter medisinsk/farmakologiske, kjemisk/farmasøytiske og biologiske emner. Gullmedaljen tildeles apoteker Nic. Aa. Sverre for boken «Et studium av farmasiens historie» (1).

30-årsjubileet ble feiret med et festmøte på Ekebergrestauranten stiftelsesdagen 6. mai.

Flere av selskapets veteraner var til stede med grosserer Ørvig og professor Jermstad i spissen. Skuespiller Tore Foss underholdt ved kaffen.

1955 ble en milepel i tidsskriftets historie. Den 19. mai fylte professor Jermstad 75 år, og venner og kolleger ønsket å hedre ham med et festskrift. Styret drøftet saken i møte 16.11.54 og besluttet å utgi festskriftet som et dobbeltnummer av «Meddelelser».

Det ble imidlertid fort klart at festskriftet ville bli på ca. 200 sider og koste mer enn selskapet alene kunne makte. Styret besluttet derfor å søke Sosialdepartementet, NAF, NFF og en rekke firmaer om økonomisk støtte. Støtten kom, og festskriftet ble utgitt med 17 originalarbeider av bidragsytere fra Danmark, Finland, Norge, Sverige, Sveits og USA (31). Et spesialinnbundet eksemplar ble overrakt jubilanten på Farmasiens dag 5. september.

Foredragskurset dette år omfattet 10 forelesninger, alle konsentrert om apotekdrift. Kurset ble avsluttet med en rundebordskonferanse om personalforvaltning i apotek.

Årene 1955–1970.

Konsolidering og samarbeid – Fellesmøter med yrkesorganisasjonene – Interessen for farmasihistorie våkner – Ny farmakopé vekker oppmerksomhet og diskusjon – Festskrift til professor Samdahl – Farmasiens dag går i dvale

1956 bød på 5 møter + generalforsamling. Desembermøtet ble holdt som et felles julemøte sammen med NAF, NFF og «Laboremus», og slike fellesmøter skulle etter hvert bli mer og mer vanlige. Farmasiens dag ble festligholdt på tradisjonell måte 5.09. Under middagen foreslo provisor Olav Bjørnson at «farmasiens dag skulle gis mere innhold, f. eks. ved at stipendiatene tilpliktes å forelese over sine studier». Forslaget var et varsel om at Farmasiens dag som en rent selskapelig sammenkomst hadde overlevet seg selv, og det var siste gang den ble avholdt i denne form.

Kursvirksomheten som inntil nå hadde vært lagt til Universitetets farmasøytiske institutt, ble nå utvidet til kretsene, og det ble holdt kurs i Trondheim, Skien og Stavanger med 2 kvelder på hvert sted. Kursene omfattet galenisk farmasi og organisasjon av apotekarbeid.

1957 bød på 8 møter, derav 2 fellesmøter, samt en teateraften. Farmasiens dag ble avlyst p.g.a. liten oppslutning. I stedet ville styret gå inn for å feire dagen hvert 5. år, første gang i 1959 i forbindelse med selskapet 35-års jubileum, og da i utvidet ramme. Det skulle imidlertid gå *15 år* før man igjen kunne feire Farmasiens dag.

I samarbeid med NAF, NFF og Laboremus ble statuttene for kurskomiteen forandret og komiteen reorganisert på bredere grunnlag. Dette var begynnelsen til det som skulle bli Komiteen for farmasøytisk etterutdannelse (KFFE). Komiteen arrangerte et kveldskurs i farmakologi som ble forutsatt å strekke seg over 2 semestere – høsten 1957 og våren 1958. Kurset fikk allerede fra starten stor tilslutning.

I 1958 ble det arrangert 5 møter og 1 ekskursjon til Moss Glasværk. 2 av foredragene hadde farmakopeen som emne og gjenspeiler det arbeidet som var i gang med å modernisere den norske farmakope og forberede grunnen til den kommende nordiske.

I 1959 holdtes fellesmøter med Laboremus og Oslo krets av NFF om medisinforsyningen til sykehus og innstilling II fra Apoteklovkomiteen. Den siste utløste en bred debatt hvor de klassiske motsetninger mellom apotek og industri igjen kom til uttrykk. Nytt i diskusjonen var at «det kommende frihandelsområde» også ble trukket inn, og flere mente at vår lovgivning mest mulig måtte koordineres med andre lands. Dette var imidlertid langtfra alle enige i.

Den frivillige farmasøytiske luftverngruppe ble besluttet oppløst etter eget forslag.

I praksis var dens oppgaver forlengst overtatt av Sivilforsvaret og gruppen eksisterte bare i årsberetningene.

På julemøtet 19.12. ble 4 personer slått til riddere av Det giftige Kors og 2 riddere forfremmet til kommandører.

I 1960 kom det inn en besvarelse av prisoppgaven «En sammenlignende undersøkelse over grunnmasser og fremstillingsmetoder for suppositorier». Bedømmelseskomiteen godkjente den, og på generalforsamlingen i mars 1961 ble cand. pharm. Gunnar Hopp tildelt selskapets gullmedalje. Arbeidet ble i sin helhet publisert i «Meddelelser» (32).

I referatet fra styremøte 29.09.61 heter det bl.a.: «Det ble drøftet om selskapet kunne gjøre noe for å fremme interessen for farmasihistorie i Norge og hvordan en kan få bevart gamle klenodier som har historisk interesse». Diskusjonen ble videreført i flere styremøter og viser at styret var klar over hva som holdt på å skje i 60-årene: det ble revet for fote, og en mengde kulturminner gikk tapt for alltid. Det tjener selskapet til ære at det sluttet opp om det bevaringsarbeidet som ble startet av apotekerne Stousland og Mørk og endte med Norsk farmasihistorisk museum på Bygdøy.

Forøvrig ble 60-årene sterkt preget av Den nordiske farmakope, som kom i 1963 og betydde noe nytt i farmakopelitteraturen. I referatet fra styremøtet 14.02.1963 heter det «Det ble vedtatt å vie Den nordiske farmakope en bred oppmerksomhet på våre møter fremover». Forslaget ble fulgt opp med foredrag av laboratoriesjef F. O. Gundersen på generalforsamlingen 19.03. og av professor Finholt 23.04. Det skulle også komme kritiske ytringer om farmakopeen i selskapet. I et møte i november innledet førsteamanuensis Tor Waaler til diskusjon under tittelen «Om

farmakopeer i sin alminnelighet og Pharmacopoea Nordica Editio Norvegica i særdeleshet.» Innlederen hadde valgt en polemisk form og stilte spørsmål om berettigelsen av en farmakope med detaljerte fremstillingsforskrifter for en rekke sammensatte preparater av begrenset levetid. Han hadde kritiske bemerkninger til en rekke av de beskrevne analysemetoder og var spesielt misfornøyd med prøveuttaket og analysen av doserte legemidler. Diskusjonen som fulgte, førte til at formannen i farmakopekommisjonen med følge av enkelte medlemmer forlot møtet i protest. Professor Finholt fortsatte imidlertid diskusjonen og fikk den over på et mindre affektfylt plan. Foredraget ble publisert i Meddelelser (33) og er også idag interessant lesning. Hva man enn måtte mene om Den nordiske farmakopé, betegnet den slutten av en epoke, og den neste farmakopé som ble autorisert til bruk i Norge skulle få en helt annen form.

Selskapets 40-års jubileum ble feiret på stiftelsesdagen 6. mai 1964 med en festsouper i Rokokkosalen, Grand Hotel, for over 100 deltagere. En rekke innbudte gjester var til stede, deriblant helsedirektør Evang med frue. Formannen, disponent Olav Bjørnson, holdt festtalen og ga en bred oversikt over utviklingen av selskapet fra starten og frem til jubileumsåret. Talen er gjengitt i «Meddelelser» (34) sammen med fotografi av den festkledte forsamling. Rektor Klevstrand talte for gjestene, og talen ble besvart av helsedirektøren som i en glitrende tale kastet lys over de enorme fremskritt som var gjort av den vitenskapelige farmasi i de 40 år selskapet hadde eksistert og forutså en stadig nærmere integrasjon mellom farmasi, biokjemi og biofysikk. Etter middagen var det ordenspromosjon med ridderkors til H. Barfod, A. Brantsæter, P. Finholt og E. Lande, kommandørkors til Fr. Steen og storkors til B. Samdahl og L. Schmidt. Selskapet mottok pengegaver fra en rekke farmasøytiske firmaer, og tidsskriftet, som lenge hadde lidd under dårlig økonomi, ble spesielt tilgodesett.

I 1966 fylte professor Bjarne Samdahl 70 år, og «Meddelelser» utkom med et stort dobbeltnummer med bidrag fra en rekke norske og utenlandske forskere (35). Det ble også utgitt som eget festskrift. Festskriftet hadde 216 sider og inneholdt 20 arbeider av kolleger fra Danmark, Frankrike, Norge, Sveits og USA.

Av foredragsholderne i 1967 merker man seg professor G. Levy, State University of New York med emnet «Effect of pharmaceutical formulation on drug absorption», et tema som skulle oppta forskere verden over i årene som kom. Det ble fulgt opp i 1969 av neste utenlandske foreleser, professor K. Münzel, Basel, i foredraget «The influence of formulation on drug action» (36).

Årene 1970–1985.

Nye fag gir nye utfordringer – Helseøkonomi, et nytt fagområde – Tidsskriftet får nytt navn, men sliter økonomisk – Mange besvarelser av gullmedaljeoppgavene, men få blir godkjent – Farmasiens dag gjenoppstår i ny skikkelse

I 1971 fikk selskapet sin første kvinnelige formann, Kamilla Dahlstrøm. Hun var klinisk sjef hos Nyegaard & Co. og hadde gode kontakter både innen det farmasøytiske og det medisinske miljø. Selskapet var på mange måter inne i en vanskelig periode. Bergen og Trøndelag kretser hadde ikke hatt noen virksomhet det siste året, og arbeidet i Sørlandets og Telemark/Larvik krets var i ferd med å stoppe opp. Tidsskriftet slet med økte trykningsutgifter og ujevn tilgang på stoff, og styret vedtok å redusere utgivelsen til 6 dobbeltnummer i året. Møtevirksomheten i Oslo holdt seg imidlertid godt oppe, og det ble holdt flere møter om aktuelle emner, bl. a. om bruk av EDB i farmasiens og medisinens tjeneste og om «Allergi, allergener og allergenekstrakter». Et fellesmøte om produksjonshygiene 19.10.71 samlet 130 tilhørere. Aktuelle politiske problemer skapte også stor interesse: den 18. april 1972 holdt overapoteker B. Jøldal foredrag om «Fellesmarkedet og norsk farmasi» for et fullsatt auditorium.

I styremøte 20.04. reiste formannen spørsmålet om å ta opp igjen Farmasiens dag som et heldags symposium med faglig innhold. Styret ga sin tilslutning og Farmasiens dag 1972 ble holdt tirsdag 3. oktober 1972 i Statens institutt for folkehelse med et symposium over emnet «Narkotikaproblemer». Foredragsholdere var helsedirektør Karl Evang, dr. Olav Brænden, FN's narkotikalaboratorium, Genève, dr. med. Nils Bejerot, Stockholm, og overlege Arnfinn Teigen, klinikken for narkomane, Hov i Land. I tilknytning til foredragene ble det arrangert en pressekonferanse. Ettermiddagens program var en paneldiskusjon over temaet «Narkotikaproblemet – også vårt problem?» med foredragsholderne og representanter for apotekene og politiet som deltagere.

Dagen ble avsluttet med selskapelig samvær hos Nyegaard & Co.

Symposiet samlet over 100 deltagere og ble meget vellykket. Farmasiens dag var gjenreist som faglig forum og skulle bli et fast ledd – etterhånden det viktigste – i selskapets virksomhet. En oversikt over de arrangementer som er holdt og de emner som er behandlet, er gitt i et spesielt kapittel.

Møtevirksomheten har etterhånden skiftet karakter, slik at det holdes flere fellesmøter enn møter i egen regi. Et synlig tegn på samarbeidet er utsendelsen av et felles møteprogram i form av en folder, bekostet av NMD. Generalforsamlingen avsluttes imidlertid alltid med foredrag, og julemøtet med stipendieutdeling er blitt tradisjon. I august 1973 gjestet professor Arnold Beckett, Chelsea College, London, selskapet med foredraget «Drug substitution – the right and the wrong» og satte dermed søkelyset på legemiddelformulering og klinisk ekvivalens. I februar 1974 var det gjesteforelesning av dr. M. J. Groves, Chelsea College, London, om «Particle contamination in parenteral pro-

ducts», nok et høyaktuelt emne. De 2 gjesteforelesninger representerte en ny form for samarbeid mellom selskapet og Universitetets farmasøytiske institutt, som stilte auditorium til disposisjon på dagtid mot at selskapet var med på å dekke utgiftene.

I 1974 var selskapet 50 år, og jubileet ble markert med et symposium om legemiddelforbruk på Farmasiens dag 5. oktober. Symposiet samlet ca. 270 deltagere, og både foredrag og diskusjon er gjengitt i sin helhet i «Meddelelser» (37). Om kvelden var det festmiddag i Rokokkosalen, Grand Hotel, hvor toastmasteren, hvis navn skal være unevnt, introduserte talerne i humørfylte vers som fikk latteren til å runge i den festkledte forsamling. Etter middagen ble 2 gullmedaljer utdelt: en til en gruppe på 4 medisinere (Arne Bakka, Alf Johnsen, Hans Erik Rugstad og Per Sundby) for besvarelse av oppgaven «En statistisk undersøkelse av legemiddelforbruk» og en til cand. pharm. Svein Reite for besvarelse av oppgaven «En bestemmelse av et legemiddel i biologisk materiale.»

Fra og med årgang 1975 utkommer «Meddelelser» med 4 nummer i året og med nytt omslag. Sidetallet er øket – ikke minst fordi samtlige foredrag fra Farmasiens dag blir publisert. Møtereferatene forteller om planer om et felles tidsskrift for NAF, NFF og NFS, men slike planer er aldri blitt realisert. De er imidlertid et tydelig tegn på at økonomien er anstrengt. En utstrakt medlemsverving skaffer 50 nye medlemmer, og nye annonsører gjør at situasjonen for tidsskriftet virker lysere. Men nye annonser betinger økende sidetall og trykningsomkostninger, slik at vinningen stort sett går opp i spinningen.

Årsberetningen for 1976 forteller om 5 fellesmøter og 1 foredrag i tilknytning til generalforsamlingen. Det ble holdt av cand. pharm. Randi Winsnes, vaksineavdelingen ved SIFF, og hadde et immunologisk emne: «Immunterapi ved varicellae og herpes zoster».

Foredraget viste at et nytt fagfelt for farmasøytiske kandidater var under utvikling. Emnet ble fulgt opp i det neste møte 23.03. med foredrag av spesiallege Erik Thorsby, Rikshospitalet, om «Immunologi og organtransplantasjon» (38). Det faglige program på julemøtet var viet forskningsetikk (professor Erik Enger, Ullevål sykehus). Det ble utdelt 2 gullmedaljer, en til en forskergruppe på 8, derav 2 farmasøyter (T. Waaler og A. Aasness Marthinsen) for besvarelse av oppgaven «Retardert avgivelse av legemidler» og en til cand. pharm. Vibeke Holm for besvarelse av oppgaven «Bioavailability».

I styremøte 4.01.1977 blir det referert at det fra NMD's fond etter søknad er tildelt kr. 5000,– til støtte for selskapets faglige virksomhet og ytterligere kr. 5000,– til tidsskriftet. Videre ble det fra samme fond tildelt kr. 10 000,– til en undersøkelse i forbindelse med Farmasiens dag 1978. Det siktes her til en spørreskjema-undersøkelse over informasjon til pasientene fra lege og apotek om sykdom og legemidler i forbindelse med hovedemnet «Medisinsk kommunikasjon».

Arrangementet samlet ca. 335 deltagere, og paneldebatten etter foredragene ble profesjonelt ledet av programsekretær Einar Johannessen, NRK. Foredrag og paneldiskusjon er som vanlig gjengitt i «Meddelelser» (39). Møteprogrammet for 1978 bød ellers på foredrag av professor Finholt om «Den europeiske farmakope og dens konsekvenser for norsk farmasi». Foredraget ble holdt i tilknytning til generalforsamlingen og hadde samlet nesten 100 tilhørere, noe som var uvanlig høyt til generalforsamling å være. Referenten sier lakonisk: «I de senere år har antall fremmøtte vanligvis ligget på et unevnelig lavt tall –».

Hele 7 besvarelser var kommet inn på de

utlyste oppgaver til gullmedaljen. I tillegg var det sendt inn 1 oppgave til bedømmelse etter statuttenes § 7. Bare 1 besvarelse ble godkjent: «Analyse av legemiddelforbruk – en modell i helseforskning?». Den var innsendt av cand. pharm. Ingebjørg Baksaas som besvarelse av oppgaven «En undersøkelse av bruk/forbruk av legemidler på omsetnings-, forskrivnings- eller pasientnivå». Medaljen ble utdelt på julemøtet 12. desember 1978.

I 1979 var temaet for Farmasiens dag «Helsevesenets økonomi». 3 av 4 foredragsholdere representerte NAVF's gruppe for helsetjenesteforskning, h.h.v. Institut för Hälso- och Sjukvårdsekonomi ved universitetet i Lund, noe som ga diskusjonen et mindre apotek-fokusert preg enn man inntil da var vant til. Forslaget om et felles, norsk tidsskrift ble endelig skrinlagt, men ordenen Det giftige Kors ble besluttet hentet frem fra glemselen.

Det faglige program i tilknytning til generalforsamlingen 1980 var viet emnet «Naturlegemidler» med foredrag av overapoteker Jøldal og homøopat Jens Lunden. Temaet viser at også farmasien er innhentet av «den grønne bølgen» og må forholde seg til en gruppe legemidler hvis virkning ikke kan dokumenteres på klassisk måte, men hvor de farmasøytiske kvalitetskrav fortsatt må gjelde. Emnet for Farmasiens dag introduserer et nytt begrep, nemlig «Klinisk farmasi» og bærer også bud om nyorientering, men her på rasjonelt grunnlag.

I 1981 var emnet for Farmasiens dag «Bruk av beroligende midler og sovemidler i Norge». Oppslutningen var rekordartet med over 600 påmeldte deltagere og viste at temaet var høyaktuelt. Som foredragsholdere finner vi professor Nils Retterstøl, Gaustad sykehus, og representanter for Institutt for almenmedisin (dr. med. Per Fugelli og stipendiat Arild Bjørndal) og Norsk Medisinaldepot (cand. pharm. Marit Andrew), og i den etterfølgende paneldiskusjon deltok bl.a. helsedirektør Torbjørn Mork.

Farmasiens dag 1982 hadde som emne «Selvmedisinering, et viktig ledd i egenomsorg?»

Foredragene var denne gang begrenset til 3, mens det var avsatt 2 1/2 time til paneldiskusjonen, som opptar hele 31 sider av tidsskriftet, som fra og med 1983 heter «Norvegica Pharmaceutica Acta.» (40). Navneskiftet var en klar forbedring, for navnet «Meddelelser» var umulig å uttale for ikkeskandinaver og ga heller ikke noe riktig bilde av hva tidsskriftet sto for. Tidsskriftet utkom forøvrig i samme format og med samme frekvens som før.

I 1983 ble Farmasiens dag ikke arrangert av selskapet, men ble «gitt bort» til Norges Farmaceutiske Forening, som feiret sitt 125-års jubileum med et tilsvarende arrangement. De øvrige møter fulgte det vanlige mønster med vårmøte, sommerekskursjon, høstmøte og julemøte med stipendieutdeling.

I 1984 fylte selskapet 60 år og markerte dette under Farmasiens dag den 20. oktober. Det faglige symposium hadde tittelen «EDB i helsetjenesten» og bød på hele 7 foredrag, deriblant av direktør Helge Seip i Datatilsynet, som behandlet personvernet, spesielt i relasjon til helsevesenet. Paneldebatten ble sterkt preget av spesialistene, og hverken den avsatte tid eller møtedeltagernes kunnskapsnivå innbød til innlegg fra auditoriet, men et deltagerantall på 400 tydet på stor interesse. Under festbanketten om kvelden ga formannen, Aaste Weider Nielsen, en fremstilling av selskapets tilblivelse og utvikling, som ved siden av Olav Bjørnsons festtale ved 50-årsjubileet er det beste forsøk på en vurdering av selskapet i historisk perspektiv. Talen er heldigvis bevart i møteprotokollen.

Årene 1985–1999.

Samfunnsfagene gjør sitt inntog – Farmasiens Dag blir til Farmasidagene og gir overskudd, som kommer stipendiefondet til gode – Samarbeid om felles, skandinavisk tidsskrift – Selskapet blir medlem av European Federation of Pharmaceutical Societies (EUFEPS) – Acta Pharmaceutica Nordica går inn i European Journal of Pharmaceutical Sciences

Tema for det faglige symposiet ved Farmasiens dag 1985 var «Farmasøyter i forskning.» Hensikten var åpenbart å vise bredden i farmasøytenes faglige virksomhet, som etter hvert hadde kommet til å omfatte mange felter. Men nettopp spredningen på en rekke nokså forskjellige fagområder gjorde nok at symposiet samlet «bare» ca. 270 deltagere, og paneldebatten ble av naturlige grunner nokså springende. Valget av emne viser noe av den identitetskrise som til tider har preget norske farmasøyter: det gjelder for enhver pris å vise at farmasøyter har sin berettigelse. I andre fag ser dette ikke ut til å være så nødvendig.

Etter henvendelse fra Norges Farmaceutiske Forening vedtok styret i møte 27. august å stå ansvarlig for en utvidet, årlig faglig kongress under navnet «Farmasidagene». Til å forberede «Farmasidagene 1986» ble NFF og NAF invitert til å oppnevne 1 representant hver til den faglige komite. Med dette skrittet er NFS ikke lenger alene om å stå for arrangementet av årets viktigste farmasøytiske samling,- arrangementet er blitt så stort at det krever et større administrativt apparat. Tidsskriftets økonomi er stadig en kilde til bekymring – i 1985 gir utgivelsen av «Norvegica Pharmaceutica Acta» et underskudd på nesten kr. 29 000 – og det blir for første gang tale om å avvikle tidsskriftet.

I 1986 blir krisen akutt, idet redaktørene Waaler, Øydvin og Tørisen trekker seg. Professor Finholt har allerede trukket seg p.g.a. sykdom. Det skal vise seg at årgang 1986 blir den siste i tidsskriftets historie.

Farmasidagene fredag 17. og lørdag 18. oktober 1986 fikk imidlertid stor tilslutning med ca. 450 deltagere hver av dagene. Til fredagens arrangement var det anmeldt ca. 50 foredrag, fordelt på 4 seksjoner: apotekfarmasi, sykehusfarmasi, produksjon og kontroll, forskning og utvikling. I tillegg var det 38 postere over forskjellige emner. Lørdagen hadde som tema «Legemiddelinformasjon til publikum» og bød på foredrag av journalister fra fagpresse, ukepresse, dagspresse og fjernsyn samt paneldebatt. I festbanketten deltok det bare noe over 100 personer, noe som får referenten i det danske Archiv for Pharmaci og Chemi til å fastslå at «– nordmændene er generelt mere fagligt interesserede end socialt!» (41).

Uansett varierende motiver, – farmasidagene hadde funnet en form som skulle vise seg reproduserbar, og det har senere ikke vært aktuelt å foreta vesentlige endringer av den.

Farmasidagene 1987 hadde «Farmasøytisk etterutdanning» som tema for symposiet, som også var en markering av at Komiteen for farmasøytisk etterutdannelse hadde eksistert i 30 år. Symposiet samlet 250 deltagere.
I styremøte 23.01. var tidsskriftet første post på dagsordenen. Holger Moe Tørisen, som i praksis hadde tatt hånd om tidsskriftet de siste 12–15 år, orienterte om situasjonen.

Stofftilgangen hadde vært liten de siste årene, og det hadde vært problemer med å få ut 4 utgaver årlig. Dette var minste antall som ble krevet for at tidsskriftet kunne sendes som blad i postabonnement.

Styret var enig om å få «Acta» på fote igjen som et godt vitenskapelig tidsskrift og vedtok å be dr. Jan Karlsen og dr. Harald Thidemann Johansen om å påta seg redaktøransvaret.

Henvendelsen førte imidlertid ikke frem og styret måtte i møte 4.05.konstatere at det var umulig å få noen ved Farmasøytisk institutt til å påta seg redaktøransvaret og at heller ikke andre løsninger var aktuelle på det nåværende tidspunkt. Stofftilgangen var for mager. Styret vedtok derfor å innstille tidsskriftet «inntil videre». Det vedtok samtidig å sende heftet med «Abstracts» fra Farmasidagene til alle medlemmer av selskapet som en kompensasjon. Styret foreslo å bruke de midler som NMD hadde bevilget til tidsskriftet til dette formålet.

Tanken om et felles nordisk tidsskrift var imidlertid fortsatt levende, og i styremøte 29.10. ble det referert fra et møte i Stockholm 9.09. hvor det ble foreslått å gi ut en «Acta Pharmaceutica Nordica» fra og med 1.01.89 etter mønster av Acta Pharmaceutica Suecica. I dette samarbeidet måtte også Norges Apotekerforening trekkes inn, da selskapet alene ikke hadde økonomi til å bestride utgiftene.

Saken ble drøftet videre i et møte Apotekarsocieteten i Stockholm 9.02.1988. Her deltok medlemmer av Apotekarsocieteten, Danmarks Apotekerforening, Norges Apotekerforening og Norsk Farmaceutisk Selskap (Aslaug Gombos). De finske organisasjoner hadde meddelt at de ikke fant å kunne delta i tidsskriftsamarbeidet.

I møtet ble det vedtatt å samarbeide om utgivelsen av et felles nordisk farmasøytisk vitenskapelig tidsskrift fra og med 1989. Den danske og norske Apotekerforening og den svenske Apotekarsocieteten skulle danne et aksjeselskap som skulle være ansvarlig for et eventuelt driftsunderskudd. Tidsskriftet skulle ha 2 redaktører som burde representere ulike fagområder og et redaksjonsråd med 2 medlemmer fra hvert land. Apotekarsocieteten påtok seg å huse redaksjonen og stå for den tekniske driften av tidsskriftet.

Styret tok vedtaket til underretning, samtidig som Gombos påpekte nødvendigheten av en avtale mellom Selskapet og NAF om rettighetene til Norvegica Pharmaceutica Acta og om Selskapets medvirkning i å foreslå kandidater til redaktørstilling og redaksjonsråd.

En slik avtale ble undertegnet 22. mars 1988. Gjennom avtalen overlater Norsk Farmaceutisk Selskap til Norges Apotekerforening å forvalte Norvegica Pharmaceutica Acta's rettigheter i det nordiske samprosjektet. Dersom Acta Pharmaceutica Nordica opphører, eller Norges Apotekerforening trekker seg ut av samarbeidet, går rettighetene tilbake til Norsk Farmaceutisk Selskap (§ 1). Avtalen har bestemmelser om økonomi, forslag om redaktør og redaksjonsutvalg og endringer og oppsigelse av avtalen og er undertegnet av formennene i de 2 foreninger.

NAF's landsstyre bekreftet avtalen 25./26. april. Tidsskriftets styre oppnevnte Hans Bundgaard, Danmark og Reidar Bredo Sund, Norge til redaktører. Til norske medlemmer av redaksjonsutvalget vedtok styret i Selskapet å foreslå Knut Ramussen, Berit Fjærtoft Pedersen og Jens Kristian Wold, alle Farmasøytisk institutt.

Farmasidagene ble arrangert 14.–15.10. for 550 deltagere og hadde «Vaksiner» som tema for symposiet.

I 1989 behandlet styret et forslag om opprettelse av seksjoner innen selskapet og oppnevnte en arbeidsgruppe for å utrede dette. Gruppen fant at en lovendring måtte til og ville legge frem et forslag til tekst. Styret drøftet også en «gjenoppliving» av Crux venenifera (Det giftige Kors), som ikke hadde vært utdelt siden 1974. Statuttene burde

endres på enkelte punkter og en utdeling burde skje i forbindelse med Farmasidagene 1990. Statuttene for gullmedaljen var også modne for en revisjon.

Tema for Farmasidagene 1989 var «Norsk farmasi og EF». Regnskapene for Farmasidagene har siden 1986 vist overskudd på grunn av inntektene fra annonser og stands som blir arrangert av en rekke firmaer i forbindelse med forelesningene.

En del av overskuddet blir etter hvert overført til stipendiefondet, som på denne måten får et velkomment tilskudd.

«Acta Pharmaceutica Nordica» kommer ut med sitt første volum. Årgangen består av 6 hefter på i alt 376 sider og får god mottagelse, både nasjonalt og internasjonalt.

I 1990 var tema for Farmasidagene «Etikk» (430 deltakere fredag, 340 lørdag). Reviderte statutter for «Crux venenifera» ble vedtatt og forslaget til endring av lovene ble godkjent ved uravstemning. Endringene innebærer bl. a. at bestemmelsen om kontingentens størrelse blir tatt ut av lovene og at det gis hjemmel for opprettelse av fagseksjoner. Nye statutter for gullmedaljen ble vedtatt forelagt kommende generalforsamling og ble senere godkjent av denne.

Årsberetningen for 1991 forteller om en rekke faglige møter på Farmasøytisk institutt, hvor doktorander har presentert resultater fra sine forskningsfelter. Møtene ble arrangert som et samarbeidsprosjekt mellom Selskapet og Farmasøytisk institutt. Farmasidagene var p.g.a. stor tilslutning lagt til Kongressenteret Folkets Hus. Åpningsforedraget ble holdt av overapoteker Jøldal: «Utviklingen i Europa – konsekvenser for norsk farmasi» (550 deltagere). Det ble holdt 30 foredrag fordelt på 4 seksjoner, og 17 postere ble presentert.

Symposiet lørdag var viet kvalitetssikring (390 deltagere) og det ble holdt 7 foredrag.

Etter festmiddagen ble apoteker Borghild Hagness slått til ridder av Det giftige Kors.

I 1992 fortsetter de faglige møter, men p.g.a. liten oppslutning vedtar styret *ikke* å fortsette møteserien. Farmasidagene har som hovedemne «Farmasøytisk utdanning i Norge». Under festmiddagen blir Doris Fystro og Mathis Gundersveen slått til riddere av Det giftige Kors.

Selskapet ble den 7.10. etter søknad opptatt som medlem av European Federation of Pharmaceutical Sciences (EUFEPS). Denne organisasjonen ble stiftet i 1991 i Strassbourg som en paraplyorganisasjon for de farmasøytiske selskaper i Europa.

Organisajonen utgir tidsskriftet European Journal of Pharmaceutical Sciences på Elsevier forlag. Den bruker et mindre utvalg tidsskrifter, deriblant Acta Pharmaceutica Nordica, som mønster og tar opp forhandlinger med utgiverne om å innlemme «Acta» i det europeiske tidsskriftet. De tar også sikte på å ansette en av redaktørene, Hans Bundgaard, som ansvarlig redaktør av det nye tidsskriftet. De får rask respons, for utgivelsen av «Acta» er blitt en økende økonomisk belastning for de deltagende foreninger. I 1989 viste regnskapet et underskudd på SEK 363 300, – i 1992 er det vokst til SEK 462 449. Bundgaard kan imidlertid ikke påta seg redaktøransvaret, – han er alvorlig syk og dør i oktober. Forhandlingene med Elsevier blir imidlertid fullført, og 1992 blir det siste året «Acta» kommer ut. Reidar Bredo Sund forklarer i en redaksjonell artikkel (42) grunnen til at tidsskriftet opphører – uten å nevne økonomien- og takker redaksjonsstab og medarbeidere for samarbeidet. Han blir selv medlem av redaksjonsutvalget for European Journal of Pharmaceutical Sciences.

1993 Farmasidagene får hovedemne «Legemiddelinformasjon». Overapoteker Bjørn Jøldal slås til ridder av Det giftige kors. 1 besvarelse er innkommet til bedømmelse for gullmedaljen, men blir ikke godkjent. Av referatene fremgår ikke hvilken av prisoppgavene som ble besvart. Styret drøfter statuttene

for gullmedaljen og stiller spørsmål om de svarer til tidens krav.

1994 Emne for Farmasidagene var «Europa i endring – konsekvenser for norsk legemiddelomsetning». Møtet samlet 718 deltagere. Riderkorset av Det giftige kors ble tildelt sykehusapoteker Oddvar Kjensli. Regnskapene viser at Farmasidagene er blitt et stort arrangement, som ikke lenger kan baseres bare på ulønnet overtidsarbeid, og deler av det tekniske opplegg blir overlatt profesjonelle kursarrangører. I stedet for å utlyse nye gullmedaljeoppgaver utlyser Styret en jubileumsoppgave i anledning av 400 års-jubileet for apotekvesenet i Norge: «Apotekets plass i samfunnet.» Det kan ikke sees av styreprotokollene at det til dato er innkommet besvarelser av denne oppgaven.

1995 Emne for Farmasidagene var «Helseøkonomi – med særlig vekt på legemiddeløkonomi» og samlet 641 deltagere. Andre arrangementer var generalforsamling 28.03. og julemøte 5.12 (i samarbeid med NFF).

Apoteker Unni Mørk ble slått til ridder av Det giftige kors.

1996 Emne for Farmasidagene var «Fra kontroll til care». Det ble holdt plenumsforedrag og foredrag i 3 seksjoner: apotekfarmasi, forskning og utvikling, samt farmasihistorie (i alt 19 foredrag), og i tillegg en posterseksjon (16 postere). 559 deltagere. Generalforsamling ble holdt 12.03. med foredrag av cand. pharm. Hanne Oppegaard, Norges Veterinærhøgskole om «Konsekvenser av antibiotikabruk». Julemøte (fellesmøte med NFF) ble holdt hos Arcus A/S (tidl. A.S. Vinmonopolet). Medlemstall pr 1.01.97: 361.

Det giftige kors ble tildelt professor Jens Kr. Wold og bestyrer av Giftinformasjonssentralen Elsa Wickstrøm.

Selskapet vedtok sammen med NAF og NFF et sett etiske regler for farmasøyter på grunnlag av et diskusjonsnotat, utarbeidet av førsteamanuensis Arnt Stabell-Kulø, etter en høringsrunde blant en rekke organisasjoner og utdanningsinstitusjoner.

Et strategiutvalg ble oppnevnt med mandat å utarbeide strategier for de neste 10 år.

1997 Emne for Farmasidagene var «Bioteknologi og vår helse». Det ble holdt plenumsforedrag og 15 seksjonsforedrag fordelt på 3 seksjoner, og 19 postere ble presentert. Totalt var påmeldt 766 deltagere + 44 studenter. Julemøte (fellesmøte med NFF) om fusjonen Nycomed/Amersham. Det giftige kors ble tildelt direktør Rolf Bjerke Paulssen, Nycomed.

Cygnus forlag ble stiftet høsten 1997 med formål å utgi publikasjoner av farmasihistorisk interesse. NFS har bidratt med 1/3 av aksjekapitalen.

1998 Emne for Farmasidagene var «Apoteket – mer enn faghandel!». Det ble gitt 13 plenumsforedrag og 14 foredrag i 2 seksjoner samt en posterseksjon (21 postere).

Til å overvåke etterlevelsen av de etiske regler som ble vedtatt i 1996 og avgi uttalelser i saker som gjelder overtredelse av disse, ble det etablert et «Etisk råd for farmasøyter i Norge».

Rådet består av 5 medlemmer og oppnevnes av Norsk Farmaceutisk Selskap etter forslag fra NAF og NFF. Såvel de etiske regler som statuttene for rådet ble utgitt i form av en trykksak i lommeformat: «Etiske regler og råd for farmasøyter» (NFS januar 1998).

1999 Farmasidagene får som hovedemner: 1. «Placebo – vårt viktigste medikament?» og 2. «Det 3. årtusen. Er du som farmasøyt sertifisert? Farmasøytisk utdanning og kompetanseutvikling i konkurransesamfunnet». I tillegg holdes en workshop over temaet «Etikk».

Farmasidagene 1999 blir en markering av Norsk Farmaceutisk Selskaps 75-års jubileum med urfremførelse av Trygve Madsen: «Fanfare over ordet FARMASI for messingkvintett» og foredrag av dr.rer.nat. Bjørn Johannesen: «Norsk Farmaceutisk Selskap gjennom 75 år».

Sammenfatning og vurdering

75 år er ingen lang periode og dekker bare vel halvparten av de 141 år som er gått siden stiftelsen av den første farmasøytiske yrkesorganisasjon i Norge. Det må likevel være riktig å trekke opp noen hovedlinjer i utviklingen og gi en vurdering av hva Norsk Farmaceutisk Selskap har betydd for norsk farmasi. Stiftelsen av NFS bunnet i flere forhold, hvorav noen er belyst i det foregående:

- et misforhold mellom de store fremskritt innen naturvitenskap og medisin og en farmasi som ennå bar preg av tradisjonelt håndverksfag
- en ny undervisningsordning som etablerte farmasi som universitetsfag med eget institutt og egne lærerstillinger
- en viss pengerikelighet i etaten etter flere år med gode inntekter for apotekene.

Avgjørende må det imidlertid ha vært at det innen etaten fantes personer med initiativ og pågangsmot og som gikk inn for det nystartede selskapet med stor personlig innsats og idealisme. Slike personer hadde man i menn som Johnny A. Brendel og Arne Ørvig, som begge ble av vesentlig betydning i selskapets første tiår. Det er bemerkelseverdig at en organisasjon som ved inngangen til 1939 hadde 233 betalende medlemmer, i tillegg til det normale arbeid med møtevirksomhet og medlemsverving hadde opprettet et stipendiefond, en prisoppgave med gullmedalje og et tidsskrift, alt i løpet av 15 år.

Årene som fulgte, skulle føre til større vekst både i medlemstall og geografisk spredning, men det grunnleggende arbeidet ble gjort i løpet av få år av et lite antall mennesker.

Krigsårene 1939–45 gjorde selskapet til et farmasøytisk fristed uten nazistisk innflytelse, mens de rene yrkesorganisasjoner ble overtatt av de nye makthavere. I og med at både organisasjonsapparat og formue var intakt, kunne selskapet umiddelbart etter frigjøringen gjenoppta sitt arbeid og bidra aktivt til gjenreisingen av både den vitenskapelige og den praktiske farmasi. Flere store foredragsmøter med betydelige vitenskapsmenn ble arrangert av selskapet i samarbeide med beslektede organisasjoner innen medisin og naturvitenskap og undertreket selskapets karakter av vitenskapelig forum. De planløsninger av apotek som ble resultatet av selskapets prisoppgave ble retningsgivende for gjenoppbyggig og nybygging av norske apotek i etterkrigsårene.

Senere skulle etter- og videreutdannelse av farmasøyter bli en viktig oppgave for NFS i samarbeid med yrkesorganisasjonene. Det startet beskjedent i form av sommerkurs, hvor deltagerne brukte av sin ferie til å oppdatere seg faglig. Senere kom Universitetet inn i bildet også på organisasjonsplanet, og farmasøytisk etterutdannelse er idag et stort apparat med egen administrasjon og eget budsjett.

Farmasiens dag, som ble startet i 1938 som et stort anlagt møte med både faglig og selskapelig innhold, ble av naturlige grunner ikke arrangert i krigsårene. Den ble gjenopptatt i 1945 med rekordartet deltagelse, men mistet snart sin karakter av faglig forum, og bare festmiddagen ble beholdt. Dette viste seg ikke å være nok i det lange løp, og etter 1957 forsvant dagen på grunn av manglende oppslutning. Først etter 15 års Tornerosesøvn ble den vekket til live igjen i 1972, og denne gang med hovedvekten på det faglige. Det nye opplegget fenget, og fra 1986 er Farmasiens dag blitt til Farmasidagene, som går over 2 dager og omfatter et hovedemne, frie forelesninger og en posterseksjon. Fra samme år er også yrkesorganisasjonene NAF

og NFF med i arrangementskomiteen. Emnevalget har etter reorganiseringen tatt preg av den farmasøytiske hverdag – på godt og vondt. De praktiske problemer er kommet i forgrunnen, mens den vitenskapelige utvikling ofres mindre plass. Hovedemnene har vært dominert av legemiddelforbruk, apotekfarmasi og samfunnsforhold.

Gullmedaljen har ikke vært utdelt siden 1978, og en prisoppgave i anledning av 400-års jubileet for apotekvesenet i 1994 ble uten besvarelser. Dette har reist spørsmålet om prisoppgaver er de rette utfordringer til yngre forskere, men også om den vitenskapelige aktivitet blant norske farmasøyter er stor nok. *Universitetets* prisoppgaver ser fortsatt ut til å anspore yngre forskere fra andre miljøer.

På tapssiden i et tenkt regnskap må man føre opphøret av et skandinavisk farmasøytisk-vitenskapelig tidsskrift. Etter at selskapets eget tidsskrift etter mange vanskelige år gikk inn i Acta Pharmaceutica Scandinavica var det skapt et tidsskrift av internasjonal standard og godt renomme. At dette tidsskriftet skulle eksistere i bare 4 år for deretter å bli oppslukt av en større, felleseuropeisk publikasjon så å si uten å sette spor, føles som et tap for alle som i årenes løp var engasjert i utgivelsen. At European Journal of Pharmaceutical Sciences idag utkommer uten ett eneste norsk medlem av redaksjonsutvalget oppleves som et vakuum.

På vinningssiden må man føre den formidable vekst i stipendiemidler som forvaltes av selskapet. Disse er siden den spede begynnelse i 1938 vokst fra kr. 500,– til noe over kr. 200 000 og har sammen med andre stipendier ført til at mulighetene for å finansiere vitenskapelige arbeider innen de farmasøytiske fag aldri har vært så gode. På dem som forvalter stipendiene ligger det en forpliktelse til å påse at midlene brukes på en forsvarlig måte. Unge mennesker med interesse for forskning må oppmuntres til vitenskapelig arbeid hvis resultater kan publiseres i anerkjente tidsskrifter.

Sammenfattende må man kunne si at Norsk Farmaceutisk Selskap gjennom 75 år har levet opp til sin formålsparagraf: «– å fremme utviklingen innen norsk farmasi såvel vitenskapelig som praktisk, samt å fremme samholdet mellom den farmasøytiske etats samtlige medlemmer.» Hvor hovedvekten har ligget, har berodd mye på de ytre omstendigheter. I selskapets første decennier ble det åpenbart ansett som viktigst å høyne den vitenskapelige bevissthet blant etatens medlemmer. I de senere år er det de praktiske spørsmål i forbindelse med yrkesutøvelsen som dominerer. Den tredje målsetning: «– å fremme samholdet mellom den farmasøytiske etats samtlige medlemmer» har selskapet søkt å virkeliggjøre bl.a. ved å utvide adgangen til ordinært medlemskap til å omfatte alle som har akademisk utdannelse og har tilknytning til farmasien.

Oppslutningen om selskapet har i de seneste tiår vært bemerkelsesverdig stabil med et medlemstall omkring 380. Det er imidlertid grunn til å spørre om en møteaktivitet som stort sett er konsentrert om generalforsamlingen, julemøtet og farmasidagene er tilstrekkelig til å holde interessen for selskapet vedlike, særlig etter at tidsskriftet gikk inn. Kanskje må ny informasjonsteknologi tas i bruk forat selskapet skal nå frem til sin målgruppe.

Enhver faglig sammenslutning står og faller med oppslutningen blant medlemmene. Visse forutsetninger må være tilstede: et fagfellesskap som virker samlende og en aktivitet og et emnevalg som er aktuelt og engasjerende. I tillegg trenges en god del idealisme.

Her er det mye å lære av selskapets stiftere, som ofret tid og arbeid – og ikke så sjelden penger av egen lomme – for et arbeid de trodde på. Hvis en slik ånd fortsatt er levende, kan Norsk Farmaceutisk Selskap se fremtiden lyst i møte.

Litteratur

1. N. Aa. Sverre: Et studium av farmasiens historie, Oslo 1952, 2. utg. Norges Apotekerforening, Oslo 1982, 215
2. Norsk Farm. Tidsskr. *32,* 290–8 (1924)
3. F. E. Johannessen & J. Skeie: Bitre piller og sterke dråper. Norske apotek gjennom 400 år 1595–1995 Oslo 1995, 175
4. T. Aagaard: Norsk Farm. Tidsskr. *32,* 343–5 (1924)
5. Norg. Apot. foren. Tidsskr..*32,* 493–5 (1924)
6. ibid. 95-7
7. ibid. 133-42
8. C. van der Lagen: Norges apotekere og farmaceutiske kandidater, Oslo 1933
9. A. Bærheim Svendsen & J. Karlsen: Norg. Apot. foren. Tidsskr. *103,* 11/402–3 (1995), *104,* 1/7, 3/15–7, 4/24–6, 6/16–8 (1996)
10. Norg. Apot. foren. Tidsskr. *39,* 241 (1931)
11. ibid. 256–7
12. A.Jermstad: Norsk Farm. Tidsskr. *42,* 49-51 (1934)
13. Norsk Farm. Tidsskr. *39,* 289–90 (1931)
14. Norg. Apot. foren. Tidsskr. *32,* 384 (1924)
15. Norsk Farm. Tidsskr. *32,* 357 (1924)
16. Norg. Apot. foren. Tidsskr. *46,* 294 (1938)
17. ibid. 325–34, 351–4
18. Norsk Farm. Selsk. Årbok 1937–38, 40
19. H. Baggesgaard Rasmussen: Medd. Norsk Farm. Selskap *1,* 101–5, 109–16, 121–4 (1939)
20. J. Büchi: ibid. 49–58, 62–8, 73–80, 85–92, 97–100
21. A. Jermstad & B. Fretheim: Medd. Norsk Farm. Selskap *1* ,133–8 (1939), *2,* 2–11 (1940)
22. Medd. Norsk Farm. Selskap *3,* 268–71 (1941)
23. C. Stousland: Medd. Norsk Farm. Selskap *4,* 2–19 (1942)
24. Medd. Norsk Farm. Selskap *6,* 117–56 (1944)
25. Tre forslag til apotekinnredning. Norsk Farmaceutisk Selskap, Oslo 1943
26. B. Samdahl: Medd. Norsk Farm. Selskap *6,* 71–81 (1944)
27. Medd. Norsk Farm. Selskap *7,* 275–9 (1945)
28. Medd. Norsk Farm. Selskap *9* , 75–85 (1947)
29. R. Klevstrand: Farmasøytisk utdannelse i Norge i «Apotekfarmasi gjennom 100 år», Norges Apotekerforening, Oslo 1981, 289
30. E. Christiansen: Medd. Norsk Farm. Selskap *15,* 95–144, 149–62 (1953)
31. Medd. Norsk Farm. Selskap *17,* 57–273 (1955)
32. G. Hopp: Medd. Norsk Farm. Selskap *23,* 22–122 (1961)
33. T. Waaler: Medd Norsk Farm. Selskap *26,* 109–25 (1964)
34. Medd. Norsk Farm. Selskap *26,* 65–8 (1964)
35. Medd. Norsk Farm. Selskap *28,* 143–357 (1966)
36. K. Münzel: Medd. Norsk Farm. Selskap *32,* 43–68 (1970)
37. Medd. Norsk Farm. Selskap *36,* 145–242 (1974)
38. E. Thorsby: Medd. Norsk Farm. Selskap *38,* 197–204 (1976)
39. Medd. Norsk Farm. Selskap *40,* 205–303 (1978)
40. Nor. Pharm. Acta *44,* 1–31 (1983)
41. B. Frøkjær: Arch. Pharm. Chem. *94,* 15–9 (1987)
42. R. B. Sund: Acta Pharm. Nord. *4,* 193 (1992)

OVERSIKTSVERKER

Christensen, Chr. A. R.: Det hendte igår. Oslo 1933

Hølås, Odd: Norge under Haakon VII 1905–1945, Oslo 1945

Keilhau, Wilhelm: Det norske folks liv og historie – i vår egen tid. Oslo 1938

Universitetet i Oslo 1911–1961, I–II. Oslo 1961

Formenn, æresmedlemmer, innbudte og korresponderende medlemmer

FORMENN:

1924	Johnny A. Brendel, cand. pharm., generalsekretær
1925–28	Ragnar Boyesen, apoteker
1929–37	Johnny A. Brendel, cand. pharm., generalsekretær
1938–40	Fredrik Steen, cand. pharm., disponent Nyegaard & Co.
1941–49	Arne Ørvig, cand. pharm., grosserer
1950–52	Harald Barfod, cand. pharm., grosserer
1953–55	Nic. Aa. Sverre, apoteker
1956–58	Tor Christiansen, apoteker
1959–61	Finn Otto Gundersen, dr. scient. nat., laboratoriesjef
1962–64	Olav Bjørnson, cand. pharm., disponent Nyegaard & Co.
1965–67	Reidar Fyllingen, cand. pharm., apotekinspektør
1968–70	Alf Trøstheim, cand. pharm., salgssjef NMD
1971–73	Kamilla Dahlstrøm, cand. pharm., avd.sjef Nyegaard & Co.
1974–76	Anne Marie Briseid, cand. pharm., provisor
1977–79	Kåre Øydvin, cand. pharm., laboratoriesjef NMD
1980–82	Ingse Resberg Olsen, cand. pharm., avd. sjef Travenol Laboratorier
1983–85	Åste Weider Nielsen, cand. pharm., avd. sjef Weifa
1986–88	Jens Kristian Wold Ph. D., professor
1989–91	Inger Lise Eriksen, cand. pharm., ass. sykehusapoteker
1992–94	Else Lydia Toverud Ph.D., førsteamanuensis
1995–	Berit Smestad Paulsen Ph.D., professor

ÆRESMEDLEMMER:

1. Brendel, Johnny A. cand. pharm., generalsekretær - innvalgt 6.05.38
2. Ørvig, Arne cand. pharm., grosserer - innvalgt 13.04.50

INNBUDTE MEDLEMMER:

1. Poulsson, Poul E. dr. med. professor (1925)
2. Hansen, Klaus dr. med. professor (1929)
3. Brendel, Leif A. cand. jur. & oecon., generalsekretær (1941)
4. Lynge, Bernt dr. philos., professor (1941)
5. Resvoll, Thekla dr. philos., amanuensis (1941)
6. Thjøtta, Theodor dr. med., professor (1941)
7. Høeg, Ove Arbo dr. philos., professor (1948)

KORRESPONDERENDE MEDLEMMER

Innvalgt 1932: Gullström, Stellan, apoteker, Stockholm

Innvalgt 1937: Andersson, Julius, filosofiemagister, Åbo
Barfoed, Harald, apoteker, København
Faurholt, Carl T. dr. philos., professor, København
Høst Madsen, E. dr. philos., apoteker, København
Roos, Arthur, apoteker, Stockholm
Schoofs, E., professor dr., Liege
Van de Vorst, Willem, apoteker, Antwerpen
Wichmann, A. R., apoteker, assessor, Helsingfors

Innvalgt 1948: Edman, Gösta, professor dr., Stockholm
Mathiesen, Friedrich Jens, professor dr., København
Ohlsson, Erik, professor dr., Stockholm

Innvalgt 1955: Canbäck, T., fil. dr., laboratorieförestandare, Stockholm
Jenkins, Glenn Llewelyn Ph. D., Dean at School of Pharmacy, Purdue University, USA
Reimers, F., dr. pharm., apoteker, Danmark

Stipendier, utdelt av Norsk Farmaceutisk Selskap, kronologisk ordnet

1938
Bang & Tegner & Co.'s reisestipendium for farmasøytiske kandidater kr. 500,–.
Statutter: NAT 1938, no. 12. Formål: «Stipendiet utdeles til praktiserende farmasøiter som i utlandet vil studere moderne praktisk farmasi, herunder innbefattet apparatur og utstyr for apotek.»

Stipendiet blir ikke utdelt i 1939 «på grunn av krigssituasjonen» og heller ikke i krigsårene 1940–44.

I det følgende gis en oversikt over de stipendier som er kommet til i de påfølgende år frem til 1995. Noen av stipendiene er utdelt bare i et begrenset antall år, andre er slått sammen som følge av firmaoppkjøp og fusjoner. Stipendiene er oppført med den opprinnelig bevilgede sum. De fleste er blitt oppjustert flere ganger i takt med prisutviklingen, og en oversikt over veksten i stipendiemassen, målt i kroner, blir gitt i slutten av dette kapitlet.
I 1995 disponerte NFS Stipendiefond i alt 8 stipendier, og de utdelte beløp utgjorde kr. 206 000,–.

1946
A/S Farmaceutisk Industris stipendium kr. 2 000,– «–til en norsk farmasøytisk kandidat som i løpet av kommende år søker videreutdannelse innen de fag som det undervises i på Universitetets farmasøytiske institutt, eller er av verdi for stillinger innen apotekvisitasjon og spesialitetskontroll»

A/S Tollef Bredals stipendium kr. 1 000,– «– til en norsk farmasøytisk kandidat til støtte for videre utdannelse i praktisk eller vitenskapelig retning»

A/S Weiders Farmasøytiske's stipendium kr. 1 000,– «– til en norsk farmasøyt som vil drive vitenskapelig arbeide over selvvalgt emne»

Norsk Farmaceutisk Selskaps stipendiefond, opprettet ved en anonym gave, kr. 1 000,– «– til fremme av norsk farmasøytisk vitenskap»

Stipendium fra 2 anonyme givere kr. 1 000,– til «den beste Tysklandsstudent av eksamenskullet våren 1946 til studium ved et dansk apotek utpekt av Norsk Farmaceutisk Selskap»

1947
A/S Apotekernes Fællesindkjøps stipendium kr. 2 000,– «– til en norsk farmasøytisk kandidat som støtte for videre utdannelse i praktisk retning»

A/S Nyegaard & Co.'s stipendium kr. 2 000,– «– til farmasøytiske kandidater som ønsker å utføre spesielle oppgaver innen selve farmakologien eller innen tilgrensende biologiske fag, når oppgaven er av direkte betydning for farmakologien»

A/S Apothekernes Laboratoriums stipendium kr. 5 000,– «– for en norsk farmasøytisk kandidat som vil studere farmasiens historie.»

1962
A/S Norsk Medisinaldepots stipendium A: inntil kr. 10 000,– som «Forsknings/utdannelsestipend på det farmasøytisk-medisinske område»

A/S Norsk Medisinaldepots stipendium B: inntil kr. 10 000,– til «Forskning/undersøkelser/utdannelse innen områder som har interesse for legemiddelomsetningen»

1970
Astra-gruppen A/S's stipendium: kr. 3 000,– «– til norsk farmasøytisk kandidat eller lege for utdannelse eller etterutdannelse innen områdene biofarmasi eller klinisk farmakologi»

1979
Svaneapotekets jubileumsstipendium:
kr. 5 000,– «– til en som vil delta i den internasjonale farmasihistoriske kongress i Basel og Lausanne 13.–19. juni 1979 med hovedtema: Der Beitrag der Pharmazie zur Kultur und Geistesgechichte med et foredrag på engelsk, fransk eller tysk»

1981
NAF-laboratoriene A/S's stipendium:
kr. 10 000,– «– til studier/forskning innen farmasøytiske fagområder tilknyttet utvikling og produksjon av legemidler. Studier av nye legemiddelformer og produksjonsteknologi har særlig interesse. Sekundært kan stipendiet også tildeles søkere som vil studere distribusjon og bruk av legemidler.»

1985
Travenol Laboratorier's stipendium:
kr. 10 000,– «– til studier i forbindelse med infusjonsvæsker/infusjonsterapi.»

Apoteker Erling Fagerhaugs stipendium: kr. 12 000,– «– til apotekarbeidende farmasøyt for studier i apotekfarmasi»

1986
Apoteker Morten Nyegaard og hustru Katrine Nyegaards legat: kr. 20 000,– «– tildeles farmasøyt som driver forskning med tilknytning til immunologi, kreft eller hjerte/-karsykdommer.»

De enkelte stipendiers formålsparagrafer varierer fra det helt generelle til det meget spesielle. Karakteristisk for de sistnevnte er at det undertiden har vært umulig å finne kvalifiserte søkere i henhold til statuttene og at stipendiene ikke er bltt utdelt, men avkastningen tillagt kapitalen. Opprinnelig var stipendiene forbeholdt farmasøytiske kandidater, men som en følge av økende spesialisering og tverrfaglig samarbeid er kravene myket opp, og stipendiene er også blitt tildelt søkere fra andre profesjoner, f.eks. leger og økonomer. Den opprinnelige hensikt var at stipendiene skulle stimulere til egne undersøkelser på det vitenskapelige eller praktiske plan og at Selskapet etter arbeidets avslutning skulle motta en innberetning om anvendelsen av stipendiet. I de første år var dette også tilfelle, – stipendiatene «kvitterte» med en stipendieinnberetning, som etter behandling i en bedømmelseskomite ble trykket i «Meddelelser» hvis de «ble funnet egnet til offentliggjørelse». Det hender imidlertid at stipendieinnberetningen «blir å tilbakesende N.N. til omskrivning». En annen mulighet var at stipendiaten kvitterte med et foredrag i et av selskapets møter. Stipendiene er ofte blitt brukt til delfinansiering av doktorarbeider, og i disse tilfellene har den godkjente avhandling tjent som dokumentasjon. I de senere år merker man imidlertid en tendens til å søke stipendiemidler for å besøke viten-

skapelige kongresser og symposier, og innberetningene er av liten almen interesse medmindre stipendiaten selv har bidratt aktivt med foredrag eller en poster som danner grunnlaget for en publikasjon.

Økningen i stipendiemidler kan synes formidabel på bakgrunn av den beskjedne begynnelse, men sammenholder man beløpene med Statistisk Sentralbyrås prisindeks, blir den mer beskjeden. Imidlertid utgjør de midler som idag forvaltes av NFS's stipendiefond bare *en del* av de stipendier som står til rådighet for norsk farmasi - bl. a. gjennom Norsk Medisinaldepots og Norges Apotekerforenings fond – og mulighetene for norske farmasøyter som søker videreutdannelse, har neppe noen gang vært så store som idag. En oversikt over stipendiemidler, utdelt gjennom NFS's stipendiefond, viser følgende tall (hvert 5. år er oppgitt):

1938	500
1945	3 000
1950	2 000
1955	10 000
1960	11 000
1965	31 500
1970	31 000
1975	21 000
1980	58 000
1985	106 000
1990	183 000
1995	206 000

Stipendiefondets styre har siden opprettelsen forvaltet og forestått tildelingen av samtlige stipend som Selskapet har hatt til rådighet. Formenn har vært:

Navn:	Valgt:
direktør, cand. pharm. Per Laland	1948
grosserer, cand. pharm. Arne Ørvig	1950
professor, dr. pharm. Per Finholt	1966
professor Jens Kristian Wold Ph.D.	1975
professor, dr. Jan Karlsen	1980
professor, dr. Knut E. Rasmussen	1988
sykehusapoteker,	
dr. scient. Svein Haavik	1993
førsteamanuensis	
Else Lydia Toverud Ph. D.	1998

NORSK FARMACEUTISK SELSKAPS STIPENDIEFOND - STATUTTER

Norsk Farmaceutisk Selskaps Stipendiefond til fremme av norsk farmasøytisk vitenskap ble opprettet i 1948 og statutter vedtatt i generalforsamling 27. januar, men statuttene finnes ikke gjengitt i styreprotokollen.

Forslag til nye statutter ble vedtatt i generalforsamling 24.03.98. Formålsparagraf (§ 1): «Fondets formål er å gi økonomisk støtte til fremme av norsk farmasøytisk forskning og vitenskap. Det utarbeides nærmere retningslinjer for tildeling.» Slike retningslinjer ble godkjent av styret i 1998.

Norsk Farmaceutisk Selskaps Gullmedalje (Innstiftet 25.02.1930)

Følgende personer er tildelt gullmedalje (dato for utdelingen i parentes):

1. Olaf Weider (13.03.36) for besvarelse av oppgaven «Om betydningen av kjennskapet til vannstoffionekonsentrasjonen og om de forhold hvorunder denne gir seg til kjenne under det daglige arbeide i apoteket»
2. Arne Bull (06.05.46) for besvarelse av oppgaven «Gi forslag til løsning av det økonomiske spørsmål i forbindelse med anlegg og modernisering av landets apotek»
3. Eivind Christiansen (18.03.53) for besvarelse av oppgaven «En undersøkelse over vann og de krav som bør stilles til vann ved fremstillling av lægemidler, med særlig henblikk på lægemidlenes holdbarhet»
4. Nic. Aa. Sverre (16.03.54) for boken «Et studium av farmasiens historie» Oslo 1952. (2. utgave, redigert og noe omarbeidet av Yngve Torud, ble utgitt av Norges Apotekerforening 1982)
5. Gunnar Hopp (21.03.61) for besvarelse av oppgaven «En sammenlignende undersøkelse over grunnmasser og fremstillingsmetoder for suppositorier»
6. Carsten Hopstock (11.12.71) for boken «Apoteket i det medisinske liv i en norsk småby gjennom 200 år – Kragerø apotek 1770–1970»
7. Arne Bakka, Alf Johnsen, Hans Erik Rugstad og Per Sundby (05.10.74) for besvarelse av oppgaven «En statistisk undersøkelse av legemiddelforbruk»
8. Svein Fauske Reite (05.10.74) for besvarelse av oppgaven «En bestemmelse av et legemiddel i biologisk materiale» – undertittel: Metabolske og farmakokinetiske studier over N-morfolinoetylfenylisopropylamin (MORFOREX)
9. D. Fremstad, S. Dahl, S. Jacobsen, P. K. M. Lunde, K. J. Nådland, A. Aa. Marthinsen, K. H. Landmark og T. Waaler (14.12.76) for besvarelse av oppgaven «Retardert avgivelse av legemidler»
10. Vibeke Holm (14.12.76) for besvarelse av oppgaven «Bioavaiability» – undertittel: Relativ biologisk tilgjengelighet og oppløsningshastighet for forskjellige tetracyklinpreparater
11. Ingebjørg Baksaas (12.12.78) for besvarelse av oppgaven: «Analyse av legemiddelforbruk – en modell i helseforskning»

Siste gang det kom inn et arbeid til bedømmelse, var 1993 – medalje ble ikke utdelt.

PRISOPPGAVER:

1941 «Gi forslag til innredningsplan for et middelstort norsk apotek efter nutidens krav»

1. Ragnar Mørk (08.04.43) – i samarbeid med arkitektene Morseth og Wiel Gedde
2. Arne Bull (08.04.43) – i samarbeid med arkitekt H. Drake
3. Carl Stousland (08.04.43) – i samarbeid med arkitekt O. Øvergaard

1994 «Apotekets plass i samfunnet» – ingen besvarelser

Årboken og Meddelelser fra Norsk Farmaceutisk Selskap

Årboken – fra 1939 «Meddelelser fra Norsk Farmaceutisk Selskap» – har hatt følgende redaktører:

Navn:	Tiltrådt år:
Johnny A. Brendel	1924
Arne Ørvig	1939
Elias Reite	1950
Åsmund Thorvik	1952
Finn Otto Gundersen	1954
Bjarne Salvesen	1958
Magne Halse	1960
Bjørn Johannesen	1971
Jan Karlsen	1974
Jan Karlsen og Knut Einar Rasmussen	1977
Per Finholt og Tor Waaler	1979

Fra 1.01. 1983 endrer tidsskriftet navn til Norvegica Pharmaceutica Acta. Redaktører: Per Finholt og Tor Waaler til og med årgang 1986, hvoretter tidsskriftet slutter å utkomme.

Fra 1.01. 1989 utgis det felles skandinaviske tidsskriftet Acta Pharmaceutica Nordica. Tidsskriftet utkommer i Sverige med Swedish Pharmaceutical Press, Stockholm som utgiver. Redaktører er Hans Bundgaard, Danmarks Farmaceutiske Højskole og Reidar Bredo Sund, Universitetets farmasøytiske institutt, Oslo.

Tidsskriftet utkommer med 4 årganger: 1989–1992, men går så inn i det nye tidsskriftet European Journal of Pharmaceutical Sciences, som utgis i Nederland av Elsevier på vegne av European Federation of Pharmaceutical Sciences (EUFEPS).

Farmasiens dag (fra 1986 Farmasidagene) – programmer 1938–1999

1938 5. sept. FARMASIENS DAG,
Ingeniørenes Hus
Foredrag av professor Bjarne Samdahl: Farmasiens sosiale oppgaver idag
Bristol Hotel, gallamiddag

1945 4. sept. FARMASIENS DAG,
Universitetets gamle festsal
Foredrag av kontorsjef Lauritz Schmidt:Vår medisinforsyning i krigs- og etterkrigstiden
Grand Hotel, festsouper

1946 4. sept. FARMASIENS DAG
Grand Hotel, festsouper

1947 4. sept. FARMASIENS DAG
Grand Hotel, festsouper

1948 3. sept. FARMASIENS DAG
KNA's selskapslokaler, festsouper

1949 5. sept. FARMASIENS DAG
Granbergs selskapslokaler, festsouper

1950 4. sept. FARMASIENS DAG
KNA's selskapslokaler, festsouper

1951 5. sept. FARMASIENS DAG
KNA's selskapslokaler, festsouper

1952 4. sept. FARMASIENS DAG
KNA's selskapslokaler, festsouper

1953 4. sept. FARMASIENS DAG
KNA's selskapslokaler, festsouper

1954 3. sept. FARMASIENS DAG
KNA's selskapslokaler, festsouper

1955 5. sept. FARMASIENS DAG
KNA's selskapslokaler, festsouper

1956 5. sept. FARMASIENS DAG
KNA's selskapslokaler, festsouper

Felles for arrangementene av Farmasiens Dag fra 1946 til 1956 var at de ikke inneholdt noe faglig program. Under festsouper'ene var det *taler* – ofte mange – *stipendieutdeling, ordenspromosjon, musikk* etc.

1957–1971 FARMASIENS DAG ble ikke avholdt

1972 3. okt. FARMASIENS DAG, Statens institutt for folkehelse
Tema: Narkotikaproblemer
Nyegaard & Co., selskapelig samvær

1974 5. okt. FARMASIENS DAG og Selskapets 50-års jubileum, Wilhelm Bjerknes' hus, Blindern
Tema: Legemiddelforbruk. Hvordan sikre at pasienten får sin medisin og bruker den riktig?
Grand Hotel, festmiddag

1975 27. sept. FARMASIENS DAG,
Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema: Legemiddelforbruk, legemiddelstatistikker
Norsk Medisinaldepot, selskapelig samvær

1976 2. okt. FARMASIENS DAG, Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema: Apoteket i fokus
Bristol Hotel, festmiddag

1977 24. sept. FARMASIENS DAG,
Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema: Optimal legemiddelterapi. Hva betyr biofarmasi og farmakokinetikk i denne forbindelse?
Bristol Hotel, festmiddag

1978 14. okt. FARMASIENS DAG,
Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema: Medisinsk kommunikasjon
Norsk Medisinaldepot, festmiddag

1979 13. okt. FARMASIENS DAG,
Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema: Helsevesenets økonomi
Bristol Hotel, festmiddag

1980 11. okt. FARMASIENS DAG,
Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema: Klinisk farmasi i Europa. Hva ønsker vi i Norge?
Bristol Hotel, festmiddag

1981 10. okt. FARMASIENS DAG,
Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema: Bruk av beroligende midler og sovemidler i Norge
Bristol Hotel, festmiddag

1982 16. okt. FARMASIENS DAG,
Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema: Selvmedisinering, et viktig ledd i egenomsorg?
Bristol Hotel, festmiddag

1984 20. okt. FARMASIENS DAG,
Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema: EDB i helsetjenesten
Bristol Hotel, festmiddag

1985 12. okt. FARMASIENS DAG,
Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema: Farmasøyter i forskning
Bristol Hotel, festmiddag

1986 17. og 18. okt. FARMASIDAGENE,
Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema: Legemiddelinformasjon til publikum
Bristol Hotel, festmiddag

1987 16. og 17. okt. FARMASIDAGENE,
Biologibygget og
Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema: Etterutdanning
Bristol Hotel, festmiddag

1988 14. og 15. okt. FARMASIDAGENE,
Biologibygget og
Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema:Vaksiner
Bristol Hotel, festmiddag

1989 13. og 14. okt. FARMASIDAGENE,
Biologibygget og
Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema: Norsk farmasi og E.F.
Bristol Hotel, festmiddag

1990 12. og 13. okt. FARMASIDAGENE,
Vilhelm Bjerknes' hus og
Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema: Etikk
Bristol Hotel, festmiddag

1991 25. og 26. okt. FARMASIDAGENE,
Folkets Hus og
Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema: Kvalitetssikring
Bristol Hotel, festmiddag

1992 23. og 24. okt. FARMASIDAGENE,
Folkets Hus og
Sophus Lies auditorium, Blindern
Tema: Utdanning i farmasien
Bristol Hotel, festmiddag

→

1993 22. og 23. okt. FARMASIDAGENE, Folkets Hus
Tema: Legemiddelinformasjon – en forutsetning for riktig legemiddelbruk
Bristol Hotel, festmiddag

1994 28. og 29. okt. FARMASIDAGENE, Plaza Hotel
Tema: Europa i endring – konsekvenser for norsk legemiddelomsetning
Plaza Hotel, festmiddag

1995 27. og 28. okt. FARMASIDAGENE, Folkets Hus
Tema: Helseøkonomi og legemiddeløkonomi
Bristol Hotel, festmiddag

1996 25. og 26. okt. FARMASIDAGENE, Folkets Hus
Tema: Farmasøytisk omsorg og etikk/farmasøytisk ansvar
Bristol Hotel, festmiddag

1997 31. okt. og 1. nov. FARMASIDAGENE, Folkets Hus
Tema: Bioteknoligi og vår helse
Bristol Hotel, festmiddag

1998 23. og 24. okt. FARMASIDAGENE, Folkets Hus
Tema: Apoteket – mer enn faghandel
Bristol Hotel, festmiddag

1999 29. og 30. okt. FARMASIDAGENE, Folkets Hus
Tema:
1) Placebo – vårt viktigste medikament?
2) Det 3. årtusen – er du som farmasøyt sertifisert?
Bristol Hotel, festmiddag

Oversikten er utarbeidet på grunnlag av materiale, innsamlet av cand. pharm. Kamilla Dahlstrøm.

Det giftige kors – Crux venenifera

Ordenen ble innstiftet av Farmasøytenes Idrettsforening i 1924 og ble overdratt Norsk Farmaceutisk Selskap i 1939. I krigsårene 1940–1944 ble den av naturlige grunner ikke utdelt, og heller ikke i tidsrommet 1974–1991. Statuttene ble endret i 1990. Etter endringen har ordenen bare 1 grad: ridderkors. Disse er tildelt ordenen:

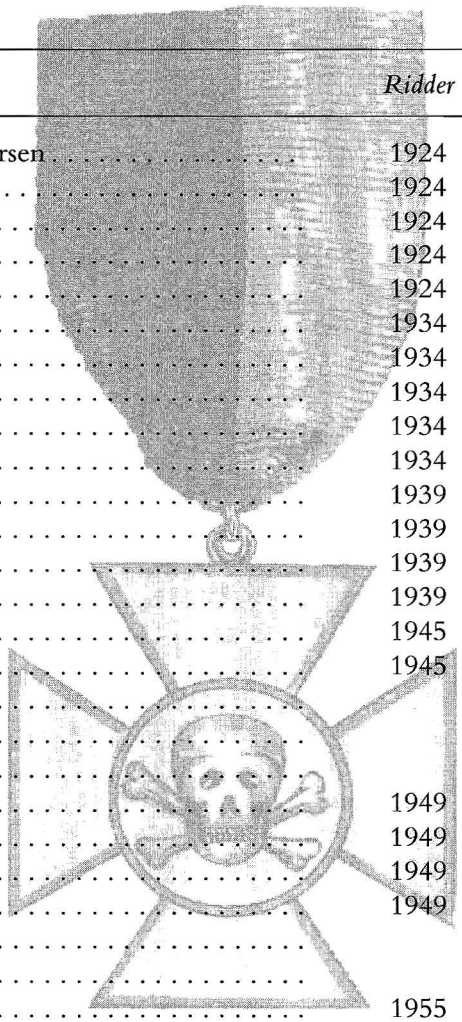

	Ridder	*Kommandør*	*Storkors*
Peter Bernhard Christophersen	1924	1929	1934
Eivind Døhlen	1924	1929	1934
Tryggve Feilberg	1924	1929	1934
Hans Marius Moa	1924	1929	1955
Bjørn Theodor Enge	1924		
Axel Hegland	1934	1939	
Petter Kaggestad	1934	1939	
Wilhelm Siira	1934		
Fredrik Steen	1934	1964	
Sverre Blix	1934		
Erling Bredal	1939		
Eivind Christiansen	1939	1974	
Arne Ørvig	1939	1945	1955
Lauritz Schmidt	1939	1955	1964
Axel Jermstad	1945	1949	1955
Bjarne Samdahl	1945	1955	1964
Petter Jacob Tronslien		1945	
Tollef Bredal		1949	
Carl Oscar Blikstad		1949	
Christian van der Lagen	1949	1955	1970
Kirsten Brinchmann	1949		
Olaf Weider	1949		
Andreas Pedersen	1949	1959	
Ellen Gleditsch		1955	
Carl Faurholt		1955	
Hagbarth Enger	1955	1970	
Frantz Philip Hopstock	1955	1970	
Johan Totland	1955	1974	
Carl Stousland	1955	1959	1972
Wilhelm Wilhelmsen	1955		
Hans Thorsen	1955		
Per Laland	1955		

	Ridder	*Kommandør*	*Storkors*
Arnold Nordal	1955	1970	
Nicolai Aagaard Sverre	1955	1970	
Leif A. Brendel	1959		
Frithjof de Lemos	1959		
Arne Bull	1959		
Ragnar Mørk	1959	1972	
Harald Barfod	1964	1970	
Arne Brantsæter	1964		
Per Finholt	1964	1970	
Einar Lande	1964		
Knut Spæren	1970		
Trygve Lister	1970		
Inge Johannessen	1970		
Olav Bjørnson	1970		
Elisabeth Svendsrud	1970		
Carsten Hopstock	1970		
Magne Moe	1970		
Alf Trøstheim	1972		
Elias Reite	1972		
Finn Otto Gundersen	1972		
Marit Lande	1972		
Toralf Stokke	1972		
Fridtjof Reimers		1972	
Hans Bang	1974		
Tancred Edwin	1974		
Carl van der Hagen	1974		
Sigurd Reizer	1974		
Harald Thaulow	1974		
Borghild Hagness	1991		
Doris Fystro	1992		
Mathis Gundersveen	1992		
Bjørn Jøldal	1993		
Oddvar Kjensli	1994		
Unni Mørk	1995		
Elsa Wickstrøm	1996		
Jens Kristian Wold	1996		
Rolf Bjerke Paulssen	1997		
Per Flatberg	1998		
Oddbjørn Solli	1998		

Opplysningene gis med forbehold, da protokollene er ufullstendige.

Cygnus

en norsk farmasihistorisk skriftserie

Tidligere utgivelser:

Hefte 1	oktober 1997	
Spesialutgave	april 1998	Apoteket Sfinxen Oslo 70 år
Hefte 2	oktober 1998	
Spesialutgave	oktober 1998	Holtung AS – en moderne legemiddelgrossist
Hefte 3	oktober 1999	Norsk Farmaceutisk Selskap gjennom 75 år

Norsk
Farmaceutisk Selskap

Slemdalsveien 1, Postboks 5070 Majorstua, 0301 Oslo